

לחיפוש נצחיות רוח קדשו של אור הנחל נובע מקור חכמה

אבקה

כס"ד גליון 86 | חשון תשפ"ה | ירחון חסידי ברסלב

קבלתי חיים חדשים

הר"ר ברוך מרדכי גריינמן במסע חיים מרתק שעדיין לא הסתיים

איש כשר באמת

שיחות מופלאות ותיאורים מופלגים בתולדות חייו המסתוריים של החסיד ר' שלמה וועקסלער ע"ה רואים אור לראשונה

ר' ישראל בער ור' גדליה

מכתב התחזקות מרגש ומיוחד ששלח ר' גדליה קעניג לידידו ר' ישראל בער בעת שמחתו // בית הגנזים

השמחה והדבקות, אהבת החברים והריקודים של אנשי שלומינו בפולין של מעלה בשיחה נדירה של החסיד ר' מוטל יגלניק

בוורשיא בוערת

גליון זה היוצא ברוב פאר והדר מלא בחיזוקים נפלאים שיעור את עם ישראל להתקרב לה' יתברך ולחפש אחר הצדיק האמת

הוצאות גליון לחודש חשוון
וזכויות ההפצה האדיקות
 נתרמו על ידי שותפינו היקרים בני בית אבקשה והשלמת הסכום החסר על ידי ידידנו היקר

הר"ר מאיר יהודה הי"ו
 לזכות יהודה בן מזומה חיה [נסלי]
 ובני משפחתו
 לחזרה בתשובה
 ליראת שמים ולהצלחה בכל העניינים

ר' שלום חזר הביתה מדור שארבה נפשי

ליקוטי מוהר"ן בעל פה מדור יתבררו ויתלבנו

ילדים ויום המזוזה מדור במוסילות הנערים

ז"ל ע"י
מערכת אבקשה
טל: 02-539-6363
פקס: 077-318-0237
©
כל הזכויות שמורות.
העתקת קטעי מאמרים,
או תמונות, אך ורק
באישור בכתב מהמערכת.

הגליון מודפס ע"י מ.א. הפקות
דפוס - כל סוגי ההדפסות
במחירים זולים
לקבלת הצעת מחיר משתלמת
במיוחד פנו לטלפון
052-7631367

עיצוב גריד ועריכה גרפית
E&LUM
ייעוץ שיווקי:
דוד קניג קמפינים

לתרומות
ושותפות
בבית אבקשה
פנו עוד היום:
בארץ ישראל
02-6237686
בארצות הברית
845-650-9368

אם אתם שותפים ומוכל סיבה
שואי לא קבלתם את הגליון לביתכם
נא השאירו הודעה
במספר 026237686 שלוחה 3

22 במדור 'בית הגנאים'
מכתבו של החסיד ר'
גליה קעניג לידיו הנזיל
ר' ישראל בער אודער
ע"ה מלא בחזקת של אמת

26 כתינות, שנות
מסע ההתקייבות של
אברך ליטאי שמוציא
לחיות מחדש עשרות
שנים לאחור שהגיע
לשולם

19 איש כשר באמת
שיחות חדשות ועובדות
בלתי ידועות אודות
החסיד הקדוש שנלקטו
במיוחד לרגל הוצאת
הכרך סביבו לראשונה

10 יזמנו שר' מוטל
תיאור מרתק ומוכח לחייו
חי הקדושה והחסידות של
הסיד ברסלב בפולין שלפני
השואה כפי שסיפר החסיד
ר' מוטל יגליק ע"ה

כאן מתחדשים! מוקד ברסלב
02.999.3.148
חרישות | ריזנות | שיעורים
ק אחד חסיד ברסלב לשעבר

הקו של בני העלייה
לאזורי שיל מיוחדים מברסלב
07.99.4000.36

אין לעולם
02.560.7387

מדורים מלאי דעת מאידה:

- 34 להשקות אילנות הפרוייקט שהעביר את אומן
- 42 נקודת המוקם בית הכנסת ברסלב בעיר האבות
- 04 יתבררו ויתלבנו ליקוטי מוהר"ן בעל פה
- 40 במסילות הנערים חנוך הבנסי לזכרון בעלמא דארי

א"י אי פראסטיק!

הולך בדרך זו של פראסטיק, כאשר כל חייו עמד והתחנן בתפילות פשוטות מעומקא דליבא כמי שאינו יודע כלל. כי כאשר גילה כן נהג, וכשהתבונן בדמותו של אליהו הנביא מיד הבין דעתו קדשו כי דרך זו שייכת לכל יהודי, שרק יילך בדרך התמימות ובמהרה יושוע לנצח. ואם דרכם של כלל צדיקי ישראל לקדושתם ומדרגתם עברה באותם דרכי התמימות ומעמקי הלב בפשיטות, הרי בוודאי שגם כל מה שהשיג הנחל נובע צדיק הדורות, וכל המדרגות הגבוהות בהם זכה לעלות ולהתעלות עד אין קץ, גם הם נפעלו דרך אותו 'פראסטיק' קדוש ונורא, על ידי ריבוי התפילות העצום, התהילים, ההתבודדות, ודיבורי הריצוי שנאמרו מפה קדוש זה בפשיטות שלא נראה כמוה מעולם.

גם במכתביו של מוהרנ"ת הוא מתבטא בלשון מבהילה אודות רבינו הקדוש כי הוא השיג את מעשה מרכבה בשלימות יותר מכל הצדיקים, ואפשר שבכך גילה התלמיד הגדול כי רבו הקדושים, אור האורות סלל דרך עבור כל יהודי ויהודי כיצד יוכל גם הוא ליטול חלק ולהיכלל במרכבתו של מקום, ושכל מקום אפשר לזכות להגיע למקומו של עולם - מקומו האמיתי של כל יהודי, כאשר בכך תושלם קומת השכינה והעולם יבוא על תיקונו בהתגלות מלכות ה' במהרה.

בינות לעלי גיליון זה ביקשנו והשתדלנו לדרוש ולחתור אחר אותה רוח תמימה ופשוטה שגילה ראש הצדיקים, שהתגלתה ומתגלית על ידי אנשי הצדיק ההולכים בדרך התמימות שסלל, ועל ידי יכולים אפילו הפשוטים שבפשוטים לעלות ולהתעלות בדרך של צדיקים גדולים מאד, ללכת מדרגה לדרגה ומעולם לעולם - עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת.

כמו אנשי שלומינו שבפולין ובעיר הקודש בין החומות, כך גם החסידים הפשוטים החיים עמנו כיום, כולם דבקים - כל אחד בבחינתו הוא - בדרכו של אברהם אבינו, הדרך החדשה שבאמת היא דרך ישנה לגמרי, שתביא במהרה להתגלות כבוד שמים ולתיקון העולם בשלמות, אמן.

בתקופה זו של השנה בתחילת החורף הסוער והארוך פוגש כלל ישראל בפרשיות השבוע את אבות האומה, עמודי עולם, במעשיהם צריכים אנו להתבונן ומהם ללמוד כיצד צריך היהודי להתמודד עם החיים, לצעוד מול ניסיונות בלתי פוסקים, קשיים עצומים ומאבק של אמונה צודקת מול עולם שלם.

אך דא עקא, בעולם ישנם המכנים פרשיות אלו בשם 'פרשיות החורף', לאמר, פרשיות אלו גבוהות הם מהשגתנו. מלחמות יעקב ועשו, עקידת יצחק, ניסיונותיו של אברהם, כל אלו מעשים גדולים המה ואינם שייכים לכאורה ליהודים פשוטים כמונו הטרודים על המחיה ועל הכלכלה ואך בקושי משתדלים ללכת בדרך הישר ובמאמץ בלתי פוסק.

כמענה למבט שגוי זה התעקש רבי נתן, אמר ושנה: אמת, לאברהם אבינו היה לב בוער! אך גם לך יש לב, רק שעליך ללבב אותו! הווי אומר, כל המעשיות והמאורעות שעברו על אבות האומה יש להם משמעות פשוטה עבור כל יהודי בכל מצב, כל אחד מאיתנו צריך להתבונן בפרשיות הללו וללמוד מעט על הדרך שתביא גם אותו אל התכלית הרצויה. מילים אלו של התלמיד הגדול לא על דעתו בלבד נאמרו, אלא על דעת רופא הנפשות הגדול שסלל בעולם דרך חדשה, כשהוא מוליך כל אחד מאנשיו בדרך מופלא מאד 'כמו של הצדיקים הגדולים'.

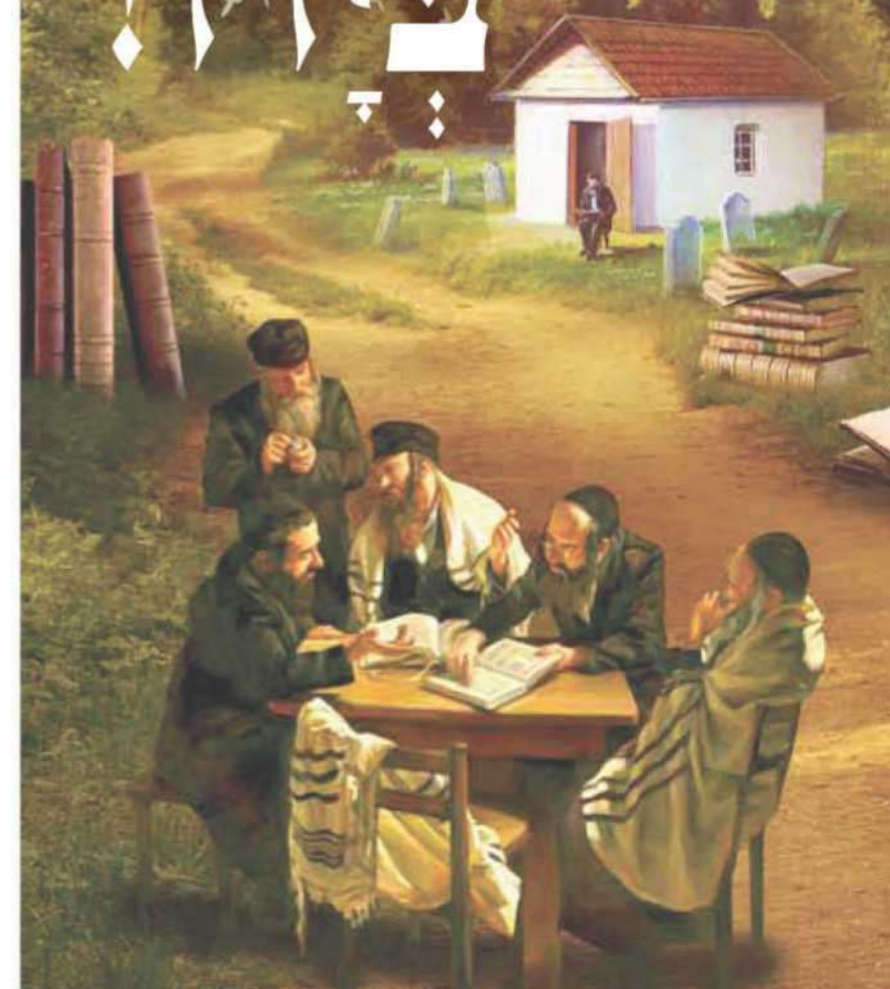
את הדרך בה נוכל ללבב את לבבנו ולהבעיר אותו באש התכלית, גילה רועה הדורות בערגתו הקדושה לתמימות שלימה: 'איי, איי, פראסטיק!!' ובדבריו כי 'כל הצדיקים הגדולים לא זכו למדרגתם כי אם על ידי הדרך הזה של פראסטיק'. ובאמרו זאת, חידש וגילה הרב הקדוש כי דרכם של האבות הקדושים ושל גאוני העולם, רועי ארץ ומצוקי תבל בכל תולדות ישראל, עברה דווקא בפתחת הפה והכנת הלב בפשיטות ותמימות גמורה ושלימה, עניין ששייך לכל יהודי באשר הוא, מהגדול שבגדולים ועד לאחרון הסנדלרים בשוק.

וכך בעמדו במערת אליהו שבחיפה, התבטא רבינו הקדוש ותיאר כיצד אליהו הנביא היה

כמענה למבט שגוי זה התעקש רבי נתן, אמר ושנה: אמת, לאברהם אבינו היה לב בוער! אך גם לך יש לב, רק שעליך ללבב אותו!

אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו!

**מאמר זה בא להזכיר את
אנ"ש על רצונו של רבינו
שנקבע בספרן "שיעור אחד
פשוט, ללמוד במהירות
הרבה מאד, כדי שיהיה שגור
בעל פה!"...**

בשנים האחרונות אנו עדים לתופעה שמיימית, אליה ציפינו זה ימים ושנים: ספרו של רבינו נכנס בעולם יותר ויותר.

מהפכה מתחוללת לנגד עינינו, כשספסלי לומדי ליקוטי מוהר"ן מתרבים בכל העולם כולו, ורבבות מישראל הוגים בספרו, מעיינים בו, והולכים עמו בעבודת ה'.

דבר זה הוא מסימי הגאולה המובהקים, כפי שאמר רבינו בעצמו:

נשמע מפיו הקדוש שאמר שהספר הקדוש שלו ליקוטי מוהר"ן שיצא בעולם הוא אתחלתא דגאולה.

(חיי מוהר"ן, שמו)

ובכת"י של רבי נפתלי נוספו שני מילים קריטיות:

נשמע מפיו הקדוש שהספר הקדוש שלו ליקוטי מוהר"ן שיצא בעולם - כשיעסקו בו - הוא אתחלתא דגאולה.

(שם, חיי"מ בכת"י רבי נפתלי)

א. והאמת, שכן מפורש גם בנוסח הנדפס, כמובא בהמשך השיחה: "ואמר שהלימוד בחיבוריו הקדושים הוא אתחלתא דגאולה, במהרה בימינו אמן".

ואכן, אם הספר הקדוש ליקוטי מוהר"ן "יצא בעולם" לפני כמאתיים שנה, הרי שבימינו הולך ומתקיים יותר ויותר צמד המילים: "כשיעסקו בו"...

ובכן, רבות ניתן וצריך לדבר על העסק בליקוטי מוהר"ן, בבקאות ובעיון. אך במאמרינו זה אנו רוצים לעורר את תשומת לב אנ"ש, לנקודה חשובה ביותר:

רבינו רצה שנהיה בקיאים בספרו ליקוטי מוהר"ן בעל פה!

בשיחה הידועה בה מדריך אותנו רבינו לקבוע שני שיעורים בספרו, האחד בבקאות והשני בעיון, הוא חוזר פעמיים ומציין בבירור את היעד של לימוד הבקאות: להגיע למצב שהספר ליקוטי מוהר"ן כולו, מראשו לסופו, יהיה שגור בפינו בעל פה.

וזה לשון השיחה:

נשמע מפיו הקדוש שאמר שהספר הקדוש שלו ליקוטי מוהר"ן שיצא בעולם הוא אתחלתא דגאולה. ואמר: מאחר שיצא בעולם אני חפץ מאד שיקראו אותו, כי צריכים ללמוד אותו הרבה, עד שיהיה שגור בעל פה! כי הוא מלא מוסר והתעוררות גדול מאד להשם יתברך אשר אין ערך אליו.

ואמר, שטוב לקבוע לעצמו שני שיעורים ללמוד ספריו הקדושים; שיעור אחד פשוט, ללמוד במהירות הרבה מאד, כדי שיהיה שגור בעל פה! ושעור אחד ללמוד בעיון גדול. כי יש עמקות גדול ונפלא בספריו. ועני במקום אחר מזה, מענין עץ העמקות הגדול שיש בתורתו הקדושה והנוראה מאד עד אין סוף ואין מקלות.

(חיי מוהר"ן, שמו)

צריך "ללמוד אותו הרבה" ובשיעור כזה "עד" שנגיע למצב שהספר יהיה שגור בפינו בע"פ. ואף גם מטרת הלימוד "במהירות הרבה מאד", היא "כדי" שיהיה שגור בעל פה...

גם בספרו "ימי מוהרנ"ת" מזכיר מוהרנ"ת רצונו זה של רבינו וכותב:

אחר שבא מלמברג נסע על פי רב לטל מחמת עץ העמקות ובינסיעות אלו לטל שמענו פניה וכמה תורות נפלאות ונוראות ופעם אחת נסעתי עמו ודבר עמי מענין הספר שלו שנדפס בקמיון ושבח אותו מאד ואמר: מאחר שנקבר נדפס, צריכון ללמוד אותו מאד, עד שיהיה שגור בעל פה!

(ימי מוהרנ"ת, חלק ראשון, אות כט)

ובחיי מוהר"ן בכתב ידו של רבי נפתלי, אף מובא לשון "אזהרה", וז"ל:

נשמע מפיו הקדוש שהספר הקדוש שלו ליקוטי מוהר"ן שיצא בעולם, כשיעסקו בו, הוא אתחלתא דגאולה. "וזהויר מאד" להגות בהם תמיד עד שיהיו שגורים בעל פה!

(חיי"מ בכת"י רבי נפתלי)

ואם רבינו רוצה ומזהיר - אנשיו מקיימים, ואף משתדלים לעשות זאת בהקדם האפשרי. ואם זכו להיוולד בבית של חסידי ברסלב, או להתקרב בצעירותם וילדותם, הם ממהרים לעשות זאת אף בגיל בר-מצוה...

וכמסופר:

אמר פעם רבי ישראל טרהוויצער ז"ל לכמה מקני הנעורים המקרבים התדשים: מדוע אינכם לומדים את ספרו של רבינו עד שתדעוהו בעל פה? אני בהיותי כבן שלש עשרה כבר ידעתי את כל הליקוטי מוהר"ן בעל פה!

(שי"ש ק, ו, קמו)

על אף שאנ"ש לא אהבו לספר על עצמם, כך שלא נשאר לנו הרבה ידיעות על אי-מי מאנ"ש שידעו את הספר הקדוש ליקוטי מוהר"ן בעל פה ממש. אעפ"כ ברור לנו שרבים מהם, אם לא רובם, אכן הגיעו לדרגה זו.

ועל כמה מהם, אף ידעו זאת בבירור, שהליקוטי מוהר"ן כולו מראשו לסופו שגור בפייהם בעל פה!

נזכיר לדוגמא את רבי אברהם שטערנהארץ זצ"ל, שהיה אומר מדי שבת בסעודה שלישית תורות שלימות מליקוטי מוהר"ן בעל פה, לעיני כל משתתפי השיעור.

וכפי שידוע בין אנ"ש, ואף מוזכר כמה פעמים בדרך אגב ביומנו של רבי שמואל הורביץ זצ"ל:

ולמדנו תורה מליקוטי מוהר"ן, שר' אברהם אמר בעל פה כמנהגו.

(ימי שמואל, חלק ג, פרק טו)

ולמדנו פלגנו בחד איתקינו סעודתא ויבני היקלא וכו', ואחר כך אמר ר' אברהם תורה בעל פה מליקוטי מוהר"ן, וכן ארד פכה שעות עד תוף הלילה, ואני ישבתי ושמעתי.

(שם, פרק קכח)

כך גם, רבי שמואל הורביץ זצ"ל בעצמו מספר כי מה שהחיה אותו בהיותו במאסר ברוסיה, היו התורות בליקוטי מוהר"ן שזכר בעל פה...

והבחינה להחיות את עניני התורות מליקוטי מוהר"ן שזכרתי בעל פה, וחסדמי הרבה בהם.

(ימי שמואל, פרק רטז)

**ואם רבינו
רוצה ומזהיר
- אנשיו
מקיימים, ואף
משתדלים
לעשות זאת
בהקדם
האפשרי.**

ואם אין ביכולתנו לשנן כל התורה כולה מאה ואחד פעמים, נשנן עכ"פ את תורותיו של רבינו - אשר עליהם נאמר "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו" - מאה ואחד פעמים, ללא לאות.

וכשנתיירא רבי נתן ב"ר יהודה לנפשו שמא לא יוכל לשנן את כל הליקוטי מוהר"ן כולו מאה ואחד פעמים,

על פן ישבתי בדעתי, אם אינני יכול לעשות פלג מצוה על כל פנים אעביר חלק מהמצוה, ואציגה כל הצרופי אותיות הנמצאים בספריו הקדושים, ואעמיד אותם על פי א"ב, ואתחור מאה ואחד פעמים, בכדי להיות לי לזכרון בעלמא דין ובעלמא דאתי, ולקנח נפתי.

(קונטרס הצירופים, הקדמה)

"פניו שכלו ונשמתו"

מלבד עצם הזכרון וביטול כח השר של שכחה, הנפעל ע"י השינון מאה ואחד פעמים, הרי שיש בכך סגולה נוספת, נפלאה ונוראה.

ונקדים:

הן יודע שהספר הקדוש 'ליקוטי מוהר"ן' אינו רק 'מאגר מידע' קדוש, המעביר לנו את דעתו של רבינו הקדוש. אלא הוא ספר, בו נמצאים 'פניו שכלו ונשמתו'.

וכשאנו לומדים תורה בליקוטי מוהר"ן, אין מטרתנו רק לקבל ידיעות חדשות, אלא לקבל את 'פניו שכלו ונשמתו' של רבינו הקדוש ממש. שכן:

זה שמקבל דבור מפי הצדיק, מקבל פניו ושכלו ונשמתו, ונחקק ונצטייר בדעתו דמות דיוקנו של הצדיק שהוא הפנים והשכל והנשמה.

(ליקוטי מוהר"ן, קצב)

אך לא כל אחד זוכה לכך; אפשר ללמוד שנים רבות 'ליקוטי מוהר"ן' ולא להרגיש זאת. וגם אם זוכים פעם להתנוצצות שכזאת - ואור פני שכלו ונשמתו של רבינו הקדוש מאירים לנו דרך דיבוריו - נשכחת ההתנוצצות חיש קל מהרה.

כי שכחה משפחת הכל ממנו, הינו כל מה שנצטייר בדעתו מהדבור... קשחם ושלום, נפטר החכם שחידש הדבור, ואז מתגבר בחינות שכחה בבחינות 'נשפחתי קמת מלבי, ואז שורה שכחה אפילו על ספר הנכתב.

(שם)

מהי אם כן העצה? האם ישנה עצה ותחבולה כיצד לזכות לקבל אור פני שכלו ונשמתו של רבינו הקדוש המאיר בספר ליקוטי מוהר"ן ולבלי לשכחו?

ובכן, ישנה עצה פשוטה: לשנן את התורה מאה ואחד פעמים. ואז, נחשב לו ללומד כאילו שמע את אותה התורה מפיו של רבינו הקדוש בעצמו!

וזה בחינות 'דין לעבד להיות פרבו', 'לעבד דיקא, עבד הוא מי שאכר מה שמקבל מרבו על ידי שהזר מאה ואחת פעמים, כמו שהרשו רבותינו וקרונום לקרקה "עובד אלקים זה החזר פרקו מאה ואחת פעמים", ועל ידי הזכרון זוכה להיות פרבו, כי נהמנו לו דמות דיוקנו של רבו, וקאלו רבו אמרו אז. כי נחקק ונצטייר היטב בדעתו פנים ודמות רבו כדיו בתוקף על הקר.

(שם)

ואז זוכים - כמובן - להרגיש את נעימות מתיקות דיבוריו של רבינו הקדוש, וכדבריו של מוהר"ת בתפילתו על תורה זו:

ותנפני לחזור כל דבור וכל חדוש אמתי של התורה הקדושה מאה פעמים ואחד לפחות, באפן שאזכר היטב כל דבור ודבור בדעתי, ולא אשכח ממשנתי אפילו דבור אחד לעולם, עד שיהיה נחקק ונצטייר בדעתי ושכלי ונשפחתי פניו ושכלו ונשמתו של הצדיק האמת שאני לומד ועוסק בדבריו הקדושים והנוראים, באפן שארגיש היטב טעם נעים מתיקות ערבות דבריהם הנשגבים, ואיר בדעתי ונשפחתי אור התנוצצות דבריהם המאירים באור נשגב ונורא מאד מאד למען אוקה לשוב אלך מהרה.

(ליקוטי תפילות, קלא)

אמור מעתה:

המשנן תורה אחת בליקוטי מוהר"ן מאה ואחד פעמים, מלבד מה שאין כח בשר השכחה להשכיח ממנו תורה זו, הרי שגם מאירה לו תורה זו כאילו שמעה מפי רבינו בעצמו, ונחקק ונצטייר בדעתו ושכלו ונשמתו, פניו ושכלו ונשמתו של הצדיק האמת...

משנת נצח

לסיום המאמר, אחרוג ממנהגי במדור זה, ואשתף את הקוראים במכתב שקיבלתי לפני כ-12 שנה, בשנת תשע"ג, מחסיד ברסלב נלהב, אשר לוקח מאתנו הקדוש מאירים לנו דרך דיבוריו - נשכחת ההתנוצצות חיש קל מהרה.

ר' משה זה, פיתח שיטת שינון נפלאה ופשוטה, כיצד לשנן בקלות 101 פעמים משניות, וזיכה על ידה רבים וטובים, מתינוקות של בית רבן ועד בחורים ואברכים, לשנן פרקים ומסכתות ואף 'סדרים' שלמים מששה סדרי משנה.

את שיטתו פרסם בספר נפלא ושמו 'משנת נצח', ובה הוא מפרט לפרטי פרטים כיצד לשנן משנה אחר משנה, פרק אחר פרק, ומסכת אחר מסכת, ולקנותם בקנין נצחי!

1. תמצית השיטה היא: שלב ראשון, לקרוא את המשנה בפנים 40 פעם, מבלי לנסות לדעת אותה בע"פ. שלב שני, לקרוא שוב את המשנה

כשקראתי את הספר, אמרתי בלבי, ואף כתבתי על כך מאמר שלם: מדוע לא נעתיק שיטה זו לשינון ליקוטי מוהר"ן...

ואכן, בשבוע שלאחר פרסום המאמר, קיבלתי ממנו מכתב נלהב, והרי לפניכם כמה ציטוטים ממנו:

"כל מה שכתבתי בספרי בגדולת המשנן משניות בעל פה, פשוט הוא לכל ברסלבער חסיד האמון על הליקוטי הלכות, כי פי כמה גדול הערך של המשנן ליקוטי מוהר"ן בעל פה.

"וראה בתורה כ"א כי לעתיד לבוא יזכה כל אחד להשיג לפי מדרגתו ולפי גייעתו וטרחו בעולם הזה. ונקל לשער את עשירותו הנצחית של הבקי בתורות רבנו הקדוש בעל פה. ומקובל אצלנו שהתולעים בקבר לא יעזו להתקרב לגוף שהתורות יהיו מוטבעים בדמו, וקל וחומר שלא יוכל שום צר ומשטין להתקרב אליו בחייו, כשעדיין השכל שוכן בקרבו, ובו כל תורות רבינו הקדוש מסודרות.

"ולענין הפרקטיקה של שיטת השינון, עלי לבשרך כי אצלנו בלונדון ישנם בחורים וילדים שכבר משננים תורות בליקוטי מוהר"ן בשיטת 'משנת נצח' ונבחנים עליהם בעל פה.

"למשל, בני ... נ"י מכין לעצמו כדרשת בר מצוה את כל תורה מ"ו בעל פה! בו מביא רבינו הקדוש כי 'נפתלי' אותיות 'תפלין'.

"אלא שבהשוואה למשניות, יש לחלק כל טור לשמונה עד עשר קטעים. זמן השינון של קטע כזה 101 פעם אינו עולה על חצי שעה. ובחישוב של עשר קטעים, כפול 4 טורים בדף, כפול 180 דף, מדובר ב-7200 קטעים, כך שבשינון שני קטעים ליום, יקח כעשרה שנים לדעת את כל הספר בעל פה.

זה לא הרבה מדי זמן בהשוואה לאלו שחותרים להיות פרופסור, או להרוויח איזה מאה מיליון דולר עלובים. וסליחה על ההשוואה הלא מוצלחת.

"ובכן, אנו שמאמינים בצדיק, הבה נצייד את בנינו - ואף ילדים רכים שלא טעמו טעם חטא, כדי שימשיכו לא לטעום - ברפואות ובסמים היקרים שרק מריחם

40 פעם, מול ספר פתוח, מתוך ניסיון לקרוא אותה בע"פ, ובכל שוב את המשנה 21 פעם בעל פה ממש. (וראה בספרו שהאריך והפרקים וכו').

ז. הוא גם המליץ בחום על היוזמה שהעליתי: לשנן עם הילדים קטעים בליק"מ 101 פעמים, ולחלק להם על כך פרסים. [ואולי אכן יתעורר אחד הקוראים הנכבדים לעסוק בדבר קדוש זה, להחזיר שינון ליקר"מ בצעירי הצאן וילדי התשב"י, ובכך יציל את נשמתם מהמבול של אחרית הימים, ויחסן אותם מצעירותם נגד כל פגעי הדור. וכמובן, הדבר אמור להיעשות בחכמה ותבונה, ונוכיר כמה דברים פרקטיים: א. ניתן להתחיל לשנן תורות קצרות וקטנות ב. ניתן להדפיס את התורות הקטנות על גבי כרטיס יפה, ומאחוריו טבלה של 101 משבצות, כשכל ילד מקבל כרטיס, ומציין בטבלה כמה שינן אותה. וכן הלאה, ואין כאן המקום להאריך בכך].

ח. כלשון רבינו המובא בתחילת המאמר.

ט. כדי לסיים את כל הספר בחודש, יש ללמוד 6 דפים ליום. וכשקוראים בגירסא רגילה (לא מהירה ומבוהלת, אלא מתונה ורזיזה) עוברים על דף תוך 10 דקות. כך שהזמן הרגיל לסיים 6 דפים ליום, הוא כשעה אחת בלבד. ובקריאה איטית ממש, לא יותר משעה וחצי.

והזכיר: ללימוד מדי חודש, ישנו כח מיוחד, כפי שנוכר לעיל שהמשנן תלמודו מדי חודש כנהוג בזמן התלמוד, 'תלמודו בידו'. ומן הענין לציין גם לדברי מרן הבית יוסף שכתב בהקדמת ספרו 'שולחן ערוך' שחילק אותו ללימוד יומי באופן שיסיימו אותו מדי חודש, וכתב: 'למען תהיה תורת ה' תמימה שגורה בפי כל איש ישראל, כי כאשר ישאלו לת"ח דבר הלכה לא יגמגם בה אלא יאמר לחכמה אחותי את, כשם שברור לו שאחותו אסורה לו, כך יהיה ברור לו כל דין שישאל עליו הלכה למעשה, בהיותו שגור בפיו ספר זה הבני תלפיות, תל שהכל פונים בו, לחלקו לחלקים שלשים ללמוד בו בכל יום חלק, ונמצא שבכל חודש הוא חזר תלמודו, ויאמר עליו: אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו'.
י. כשכמובן, אסור לשכוח: גם תורה אחת, ואף קטנה, בליקוטי מוהר"ן, שמשננים אותה בע"פ, אין ערך לסגולתה ותועלתה. וכבר לימדנו רבינו: 'אביסל איז איך גוט [= מעט גם טוב]' [אבניה ברול, סה]. ו'תפשת מרובה לא תפשת, תפשת מועט תפשת' (ראש השנה ד ע"ב).
יא. יש שמתאים להם יותר, לשנן מדי יום את העמוד היומי (או את הלימוד היומי בליק"מ ש'בחוק ברסלב' או 'אוצרות הנחל') 10 פעמים (דבר שאורך פחות משעה), כך שישנו מדי שנה 10 פעמים את כל הליקוטי מוהר"ן, ויזכו תוך 10 שנים בערך ללמוד את כולו 101 פעמים.
יש שמתאים להם יותר, לשנן את העמוד היומי (או את הלימוד היומי בליק"מ ש'בחוק ברסלב' או 'אוצרות הנחל') במתכונת התוכנית של 'חבורת ש"ס', בו משננים בכל יום - מלבד את העמוד היומי, גם - את העמוד של אתמול, ושלפני שבוע, ושלפני חודש, ושלפני שנה.
וכן הלאה, ישנן תחבולות רבות, והמתפלל לה' יתקנה ה' בעצה טובה מלפניו.

הטוב מתבשמת הנשמה ונרפאת מכל תחלואי העולם ומצוקותיו ויגונותיו...!

"עד כאן מתוך מכתבו של ר' משה ז"ל, ויהיו נא הדברים - וההתעוררות שתבוא בעקבותיהם - לזכרו ולעילוי נשמתו.

ובכן, לא באנו כמובן לקבוע מסמרות כיצד ללמוד ולשנן את ספרו של רבינו, באיזה אופן ובאיזה הקפך.

באנו רק לעורר ולהזכיר שרצונו של רבינו היה שנלמד את ספרו "במהירות הרבה מאד כדי שיהיה שגור בעל פה".

ניתן לעשות זאת באמצעות שינון קטע אחר קטע, כפי שהציע ר' משה; ניתן לעשות זאת באמצעות לימוד ספרו של רבינו מראשו לסופו מדי חודש, דבר שאינו אורך יותר משעה שעה-וחצי ליום [!] ולסיים תוך פחות מ-10 שנים מאה ואחד פעמים; וניתן כמובן לעשות זאת בקצב נמוך יותר, כל אחד לפי מדרגתו ויכולתו. ובתחבולות תעשה לך מלחמה, כל אחד לפי טבעו ותכונת נפשו".

העיקר הוא שיזכה כל אחד מאתנו להחזיר במוחו ולבו את תורותיו של רבינו, עד אשר ייחקקו בעצמותיו ויבלעו בדמו, ותלמודו יהיה בידו בזה ובבא.

בהתהלךך תנחה אתך, בשכבך תשמר עליך, והקיצות היא תשיקך.

(משלי ה, כב)

בהתהלךך תנחה אותך - זה העולם הזה, בשכבך תשמר עליך - זה מיתה, והקיצות היא תשיקך - לעתיד לבא.

(סוטה כא ע"א)

פעם שנתקעים אפשר להסתכל פנימה ולקרוא. שלב שלישי, לקרוא בעצות פרקטיות נוספות, וכיצד לשמור גם על זיכרון חלקי המשנה

דמעות שמחה ואהבת חברים

ראשוני המקורבים
בוורשה, הפשטות של
גדולי החסידים, חרדי
ההתבודדות בשייבל,
היציאה לשדה ליד
נהר הויסל, והריקודים
הנלהבים שקרבו נפשות

החסיד ר' מרדכי נתן דוד
(מוטל) יגלניק מספר בחן
ובמתיקות על שלהבת
הקודש שבערה בפולין,
בשילוב דיבורי אמונה
ערבים ומלאי חיות

מתומלל מתוך קלטות משנות התש"ל
מוגש ע"י מכון 'אש תמיד תוקד'

בפולין רקדו אחרי התפילה? בוודאי. כאן עושים ריקוד אחרי מעריב. שם למדו אחרי מנחה יחד בספרי רבינו ואחרי הלימוד רקדו. אחרי שחרית רקדו. כך היה בפולין.

אני זוכר, כשנכנסתי בפעם הראשונה לשיטביל בעת התקרבותי, זה היה בחודש אלול, רקדו את הניגון של הרבי ר' בער, חשבתי שאני יוצא מהכלים, כזה מין דביקות! שם רקדו בדביקות. היה גם את הניגון 'אם אין אני לי, מי לי'.

בליל שבת כששרו 'שבענו' היו חצי שעה ריקודים בהתלהבות! בכזה מין תשוקה, רקדו בגעגוע, אנשים ככו בריקוד מרוב געגוע לה' יתברך!

אנשים התקרבו רק מהריקודים. ובפרט בראש השנה בקיבוץ בלובלין. ביום הראשון אחרי הלימוד עשו כאלו מיני ריקודים שאין לשער! בערך שתי שעות רקדו. אני זוכר שממש ריחפתי באוויר. היה כזה מין 'אור מלמעלה'. ובכלל הריקודים ב'תשל"ך'...

איזו אהבה היתה בין כל האנשים שלנו! הרבי אמר 'העולם ראוי שיתמהו על האהבה שבינינו, את זה ראו בפולין!'

כשר' שרגא מגיד ביקר ב'אומאנער שטיבל'

מי היה שלמה יהודה? הוא היה באומן? כן, הוא סיפר לי שכשהיה בציון רבינו וצעק, שמעו אותו בכל העיר. היה לו כזה מין קול, כשהוא התפלל בישיבה ואמר 'תקעו בחודש שופר' חשבתי שהקירות נופלים!

היה לו קול יותר חזק מסירוטה החזן הנודע. אח"כ גר באוטבוצק, כששמעו בוורשה שהוא מתפלל בליל שבת - נעשה הבית המדרש מלא.

תקופה מסוימת גר בוורשה ר' שרגא מגיד,

”

אצלנו בנובהרודוק עושים כל חודש אלול הבנות מופלגות לימים הנוראים, ועם כל זאת התפילה שלנו בימים נוראים אינה מגיעה לתפילה אצלכם כאן בליל שבת!

תלמיד ר' יוזל מנובהרודוק, שנעשה אחר כך ראש ישיבה בדובנא. גרתי לא הרחק ממנו ושוחחתי אתו לעתים כדי לקרבו לענין רבינו. פעם הפצתי בו שיבוא בליל שבת

להתפלל אצלנו, והוא בא. הוא יצא מהכלים ממש, ואמר לי לאחר מכן 'אצלנו בנובהרודוק עושים כל חודש אלול הכנות מופלגות לימים הנוראים, ועם כל זאת התפילה שלנו בימים נוראים אינה מגיעה לתפילה אצלכם כאן בליל שבת!'

כששלמה יהודה שר 'לכה דוד' - הקירות רקדו!

היתה בפולין התנגדות? לא זרקו אבנים, אבל התייחסו בביטול כלפי ברסלבר חסידים, אמרו על הברסלבר חסיד קודם כל שהוא עני **באמת היו עניים?** כן. למעשה בכל פולין היתה עניות, ובטח אצל אנ"ש. אפילו חתיכת לחם לא היתה.

היה אחד משלנו, יענקל ירחמיאל, בוורשה, הוא היה בקי בש"ס ופוסקים ובקבלה, הוא ידע הרבה כתבי האר"י. היהודי הזה סיפר שפעם אחת בשבועות כל מאכלו היה לחם עם זוריקעס, זה היה המאכל הפשוט ביותר.

ליצחק ברייטר היה מקצוע של ניהול חשבונות ('בוכהאלטער'), אבל אני זוכר שבמשך תקופה לא היתה לו עבודה, לא היה לו לחם. היו מכניסים לו חצי כיכר לחם בתיק הטלית. כאן בארץ ישראל ב"ה, ה' נותן שפע. אבל שם לא היתה עבודה. יהודי היה רק סוחר, או סוחר גדול או סוחר קטן. ובקושי היה לאכול. רובא דרובא לא היה להם כסף. יענקל ירחמיאל, מה היתה הפרנסה שלו? היה עומד עם שולחן קטן עם סוכריות, והיה עובר ילד והיה קונה סוכריה גדולה, זו היתה הפרנסה שלו. איזו פרנסה כבר היתה יכולה להיות לו מזה...

אתה הולך עם 'רצון'

היה עוד אחד אצלנו בשיטביל, מרדכי כהן, הוא היה הולך ומוכר שומים (קנאבל), אז יענקל ירחמיאל היה אומר לו: אתה הולך עם רצון... שום בגימטריא רצון (=על ליקו"מ סי' רט"ו). היו כמה שעבדו כחיילים וסנדלרים. **מלמדים היו?** היה אחד ר' ישעיה'לה מלמד. **שוחטים?** לא היו. יוסל' כמדומה למד שחיטה. היו כמה רבנים אצלנו: ר' אלחנן, היה קודם כל במונקוביד, אחר כך ביענדשיב, ואח"כ הגיע לוורשה. **אפוא הוא התקרב?** כמדומה בווענגרוב, הגיע עכשיו ישראל

- א. המגיד הק ממזריטש
- ב. הופמן הי"ד, מבעלי התפילה בקיבוץ בלובלין
- ג. ישיבת 'חכמי לובלין', שם התקיים הקיבוץ ברה"ה כשנסגר גבול רוסיה-פולין
- ד. ר' יוסף ארליך
- ה. הרב ר' אלחנן ספקטור

עזרא לירושלים, הוא צריך לדעת.

ישראל עזרא הוא מווענגרוב, ושם היה אחד, אברהם יצחק הכהן ע"ה, הוא היה כהן, הוא קירב הרבה אנשים, הוא ל"ע נפטר צעיר. את כל הקיבוץ בווענגרוב הוא עשה, הוא יסד את השיטביל שם. את אביו וכל אחיו, פסח והאחרים, הכרתו, כולם היו ברסלבר חסידים. למדתי עם אחד האחים שלו, הוא היה אדם נעלה. [ר' אברהם יצחק קרב את ר' אלחנן. ר' אלחנן היה אברך ואברהם יצחק היה בחור, ור' אלחנן סיפר לי לפני חודש שהוא היה הולך אליו ברגל כ-15 קילומטרים, והוסיף: תאר לך איזה ביטול היה לי אליו]

אברהם יצחק היה 'כלי', אין מה לדבר. הוא עשה את הישיבה בוורשה, עוד לפני ר' אלחנן, אבל אח"כ זה התבטל. הישיבה באוסטרובצה נוסדה הרבה אחר כך.

ישראל עזרא היה עני, אח"כ עבר לאורגוואי (=בדרום אמריקה), לאורגוואי עבר לגור גם יצחק, המחותן של אלי' חיים. יצחק זה היה מפשיסחא, שם היה קיבוץ שיסד אברהם יוסף, שהיה במקורו מלודו' והתחתן בפשיסחא וגר שם.

אני זוכר שהוא נסע לאורגוואי. וישראל עזרא, אני זוכר אותו, הוא היה אברך בוער. הוא היה מהמקורבים הוותיקים **הוא בא לשהול בכל לילה**... ישראל עזרא היה נוהג לבוא לוורשה מווענגרוב, היה איזה סיפור שתפסו אותו, המשטרה, אז הוא ברח לשיטביל, ומשם ברח לאורגוואי.

תלאות מלחה"ע הראשונה

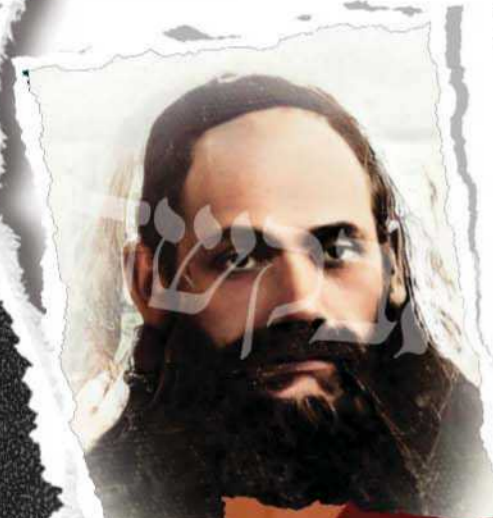
ומה היתה הטענה השניה על חסידי ברסלב חוץ מעניות? היו כל מיני טענות... בשנות הרעב הגדול, בתרע"ט, הגרמנים לקחו הכל. היה רק מאכל כזה של בהמות, בריקן, כמו דלעת. מגפת טיפוס השתוללה אז ונפטרו הרבה אנשים. היתה בוורשה מגפה בה אלפים מתו. הייתי עדיין ילד כבן 9. זכורני שלקחו 8 נפטרים בלוויה אחת. מגיפה. ואז נפטרו כמה

- ו. ר' ישראל עזרא מיערניק
- ז. ר' יצחק אינגרביץ-פשיסחער
- ח. ר' אלי' חיים רוזין
- ט. ר' אברהם יוסף רוזנברג הי"ד
- י. ר' שלמה גבריאל הכהן, מראשוני המקורבים בפולין ומתלמידיו הקרובים של ר' אברהם ב"ר נחמן
- יא. קארלסברון הי"ד
- יב. ציגלמן הי"ד

קריאת התורה של ר' יצחק בריוטר היתה פירוש המילות

כשהוא היה 'בעל קורא' הקריאה שלו היתה פירוש למילים. היה חיות לשמוע אותו. הוא הבין מה התורה אומרת. שמת לב שהרבה פעמים שכשהיה קורא היה מדגיש איזה מילים, הבנתי שיש לו כאן איזו כוונה, אז לאחר הקריאה שאלתי אותו: שמת לב שהדגשתם את המילים בפסוק ההוא, מה התכוונתם? אז הוא הסביר לי מה התכוון שם.

היה לו חידוש. כשמשח רבינו עמד על שפת ים סוף, הקב"ה אמר לו "מה תצעק אלי, דבר אל בני ישראל ויסעו", מה הפירוש מה תצעק אלי, מה היה לו לעשות? אז הוא פירש שכך היתה תשובת הקב"ה "מה תצעק אלי" - תצעק אלי "מה" - מה אתה הקב"ה חפץ עכשיו שאעשה?

החסיד הנלהב רבי יצחק בריוטר הי"ד מוורשה שבפולין

ר' ישראל עזרא מיערניק

אברכים ובחורים אצלנו, שלא היה להם מה לאכול. ור' שלמה גבריאל נפטר אז. הוא נפטר צעיר. בערך בן 40 שנה. אז הוציאו 'שם' ששם (=אצל חסידי ברסלב) נפטרים.

וגם אמרו שהברסלבר משוגעים, מוחאים כפיים בתפילה... היו מוחאים כפיים. בכל התפילה, בפרט בשמונה עשרה. כאן נהיה עפ"י שקט... **התפללו בקולות?** כן, לא צעקו, אבל בקול... שלמה יהודה היה מתפלל בקול גדול, בכלל הדיבור שלו היה בקול רם... אבל ככלל, התפללו בקול אבל בלי 'ווילדע קולות' (=קולות פראיים)...

פעם (=בשיטביל בוורשה) הגיע אחד וצעק 'קולות' אז ניגש אליו בנימין עוזר, הוא היה גיס של נתן בארסקי, ואמר לאותו אחד: "כאן לא תעשה קולות". צעקו בהשיכוננו, אבל לא ווילדע קולות...

כאן אפילו ברה"ה אני לא שומע מחיאת כפיים בתפילה...

יצחק ברייטר התפלל בהתלהבות, מחא כפיים, הוא התפלל עם ידיים למעלה, בפרט במנחה. בכזה מין דביקות... "הודו לה' קראו בשמו, הודיעו בעמים עלילותיו..." אני ישבתי תמיד על ידו. כל מילה היתה במתיקות... אני זוכר שהייתי אומר אז קדיש על אמי ע"ה, הייתי נוהג להתפלל אז הרבה בוותיקין, התפללו במתינות, מ'ישבתח' עד שמונה עשרה ארך רבע שעה.

בפולין התפללו בכל הקיבוצים בניץ? אינני יודע. בוורשה התפללו נץ. אבל ברה"ה לא התפללו נץ.

כל השבוע התפללו נץ. יצחק ברייטר ואהרן לייב"י גרו קרוב לשיטביל. הנץ שם היה בקיץ מאוד מוקדם. ב-15:2 התפללו שמונה-עשרה. יצחק התפלל תמיד נץ. בשבת הוא היה מחכה עם המוסף למנין השני, מכיון שהיה קורא בתורה להעולם. בחורף הרוב התפללו ותיקין. הנץ היה בערך ב-8:00.

"מה" תצעק אלי. כי לאחר שהאדם צועק לה' ומבקש עצה, אז הוא יכול לנסוע".

תורה: "בואו נלך אל הברסלבר חסידים, שם שמח".

מפורסמים שהחזיקו מברסלב

לא כל הרביס היו מתנגדים. אלכסנדר¹ לא היו מתנגדים, אתה רואה עד היום כך, האדמו"ר מאלכסנדר של היום² סיפר לי שאחיו היה ברסלבר חסיד. הוא הלך לעולמו. היה ממש ברסלבר חסיד. כשהאבא³ היה חי, היה מתפלל אצלנו וותיקין, אחרי שהוא נעשה רבי, פגשתי אותו פעם בלוויית אחד מחסידיו, והוא אמר לי "לא נותנים לי, אולי יום אחד אכנס בגניבה..."

שלמה יהודה סיפר לי, שכשהיה בחור מבוגר ועדיין לא התחתן, הגיע פעם לאוטובצק הסקרנביצער⁴ ושאל אותו מדוע עדיין לא התחתן. "בתור ברסלבר מתקשה אני למצוא שידוך" ענה שלמה יהודה. השתומם הסקרנביצער "כך? והלא חסידים ברסלב יראים ושלמים הם!"

חמי סיפר לי, שבבחרתו שימש את ר' יענקלי מנאדרזין⁵, והליקוטי מוהר"ן אף פעם לא ירד משולחנו. ופעם כשאזיה רופא הורה למישהו שלא ללכת למקוה, נענה ר' יענקלי: "הליקוטי מוהר"ן אומר שדוקטור המורה לא ללכת למקוה, אינו דוקטור!"

כמו כן בנו של ר' שמחה בונים מווארקין⁶, שנעשה אח"כ ממלא מקום אביו, היה בא הרבה לרבינו שלמה שלנו בוורשה, שהיה אז ברח' דזעלנא 38, היה נוטל לידו 'ליקוטי תפילות' ואומר בו בכוונה. ופעם אחת אמר לחסידיו בשמחת

ראשוני חסידי ברסלב בוורשה

גרשון עמנואל סטאשעווסקי⁷ היה מחסידי ברסלב הראשונים בוורשה, עוד לפני יצחק ברייטר. גרשון הזה נפגש עם ברסלבר חסיד שבא לקנות דיו אצל חמיו, פתח בשיחה עמו ומאוד התעורר מדבריו. והוא היה נוהג ללמוד עם יענקל ביאלער, שהיה מהברסלבר חסידים המבוגרים, שניהם התחברו ולמדו יחד 'שפע טל', ספר קבלה מתלמיד הרמ"ק. הם התחילו ללמוד 'ליקוטי מוהר"ן' ונסעו לאומן, ומזה התחיל להיות ברסלבר שטיבל לאומן, וזוהו עמנואל הדפיס ספר⁸, והביא שם מדברי רבינו.

אהרן לייב הגיע אחר כך לוורשה. הוא התקרב בלובלין ע"י יצחק ברייטר. יצחק קרב אז שבעה אנשים, בשנת תרס"ו כשנסע בפעם השניה לאומן, לקח עמו את שמואל אלי, אהרן לייב, ידלה, יחזקאל, ר' שלמהלה מלמד, בסך הכל הם היו שבעה אנשים. היה מעשה שלם בנסיעה זו. כשהגיעו לברדיטשוב, ר' שמרל ברדיטשובער ראה אותם שמח כל כך שהתקרבו נפשות חדשות בפולין, קפץ וברך בשם ומלכות "שהחיינו! שכל פולין יתקרבו!"...

לפני כן היו קצת שנסעו לאומן, ר' מרדכי⁹, ר' שלמה גבריאל, יששכר ליקוועוור¹⁰, גדליה¹¹ אולי היה, נחום שוסטער ואחיו נחמן¹². אבל מוורשה נסעו אלו: גרשון ויענקל ביאלער. אח"כ התחבר אליהם ר' יצחק גרשון¹³, ואח"כ ר' אברהם יצחק

הכהן [שקרב את ר' אלחנן] או התחיל להיות שטיבל. ברחוב גענשא היה שטיבל, הם שכרו איזה מטבח, והשולחן היה רחב ומונח על החלון, ושם הם היו עושים ריקודים, ושם התקרבו אנשים.

ר' שלמה גבריאל

מאוחר יותר כבר אהרן לייב הגיע לוורשה, וגם ר' שלמה גבריאל. אז היתה המלחמה¹⁴, ואז התקרבו הרבה אנשים. ר' שלמה גבריאל היה אדם בוער (א פייערדיגער מענטש), מלא התעוררות. אהרן לייב היה שונה, לא הלך בדרך הזו. אבל בזמן ר' שלמה גבריאל, ממש בער יותר מדאי! היו עובדים את ה' מחצות עד אמצע היום! ואח"כ עוד צמו, כי לא היה מה לאכול.

באותן שנים היו בתי המדרש ריקים, בגלל המלחמה והרעב, הייתי אז ילד וכוונתי ששם - בשטיבל של ברסלב בדזעלנא - למדו ביום ובלילה, ובחורף יצאו אדים מבית המדרש מרוב החמימות!

ואז התקרבו אברהם וולדיגער ע"ה, שאח"כ היה הראש של הקיבוץ בקראקא. הוא נעשה גביר. במשך 18 שנים לא היו לו ילדים, עד שנולד בנו יחידו¹⁵. הוא הגיע עכשיו לקיבוץ¹⁶, דיברתי איתו... גר בבליה. אבל כשאני נסעתי לא"י עדיין לא היה לאברהם בן.

הוא היה עובד ה' גדול. גם אחיו היה ברסלבר. אחרי שאברהם התקרב בוורשה נסע לקראקא, שם התגורר לאחר נישואיו, ונעשה שם גביר גדול. היה לו שם בית גדול, חנות גדולה. הגרמנים הרגו אותו נעבאך. אבל הוא היה הראש והראשון של השטיבל בקראקא. הגיעו מקראקא ללובלין בר"ה

ג. ע"י ליקוטי מוהר"ן סי' קצח: "כשאחד צועק להשם יתברך, אומרים לו לסייע יד. חסידות אלכסנדר, שמקורה בבית פשיסחא, היתה לפני השואה אחת משתי החסידויות הגדולות ביותר בפולין, לצד חסידות גור טו. ר' אברהם מנחם דנציגר טז. ר' יהודה משה דנציגר יז. האדמו"ר ר' שמעון מסקרניביץ, ענף לשושלת ווארקי יח. בעל ה'ירוש יעקב, חתנו של ר' מנדלי מווארקי 'הרבי השותק' יט. אחיו של ר' שמעלי מסקרניביץ כ. ב"ר משה יחיאל אב"ד זאלשיץ כא. ספר 'גדולת מרדכי וגדולת הצדיקים' - דברי תורה וסיפורי צדיקים, נדפס בתרצ"ד עם הסכמות האדמו"רים מאלכסנדר ואוסטרובצה, והגרי"ז מבריסק כב. מסוקולוב הי"ד כג. ר' יששכר זוננשיין מליקוב הי"ד כד. שטיינזאלץ הי"ד כה. מלומאז כו. בועסקי, אחיו של ר' מתעס כז. מלחמת העולם הראשונה תרע"ד-תרע"ט כח. ר' נחמן וולדיגר ז"ל שנפטר בשנה זו, תשפ"ד כט. בירושלים ל. בתרצ"ו

שלושה מניינים של ברסלבר חסידים. עוד התקרבו אז ע"י ר' שלמה גבריאל: יצחק שטיינזאלץ, שלמה יהודה, אלימלך זורלביץ. **ור' ישראל דוד?** ר' ישראל דוד¹⁷ התקרב מעצמו. הוא גר אז בצוזמיר. שם היה 'מפורסם' אחד, שבהתחלה ידע מרבינו, אח"כ נעשה מפורסם. ר' שמשון בארסקי אמר שיהזרו ממנו. אני הכרתיו. אומרים שהוא היה באומן. אבל ישראל דוד התקרב על ידו...

”**ר' שמרל ברדיטשובער ראה אותם שמח כל כך שהתקרבו נפשות חדשות בפולין, קפץ וברך בשם ומלכות "שהחיינו! שכל פולין יתקרבו!"...**

השכיר עמו לרועה בהמות כדי לנסוע לאומן

ר' ישראל דוד היה כזה תם, שהשכיר עצמו להיות רועה בהמות כדי שבכסף שיקבל יוכל לנסוע לאומן, היה תם כזה... היה בעל תפילה אצלנו במוספין בלובלין, היה לו קול יפה. הוא היה תקופה באומן. היה גיס של איטשע בז'עסקיע. ישראל דוד היה מבוגר ממני. כשעליתי ארצה הייתי בן שלושים, והוא היה בערך בן ארבעים וחמש. ישראל דוד זה פרשה אחרת.

ר' שלמה גבריאל קרב כמה וכמה אנשים. יעקב יצחק אלטערלייב, אברך יקר, הייתי ממש חבר שלו, היה נוהג הרבה פעמים לבוא אלי לחנותי - היתה לי חנות של כל מיני דברים, גלנטריה, כלי כתיבה, ליד החנות של אבי - ולמשוך אותי באמצע היום אל השדה,

לעשות התבודדות, שם מתחת לעיר. אני גרתי לא רחוק מהשדה, מהנהר. אברך יקר, בר דעת! לא רחוק משם היה מבצר צבאי. היה עובר לפעמים קצין. אבל היה שומם מבני אדם. שמה התבודדו אנ"ש.

הכלל, עוד כל מיני אנשים התקרבו, כולם בזמן ר' שלמה גבריאל. אז היה בכלל את המלחמה. היו מגפות. אנשים מתו. כמה נפטרו מרעב. היו מובילים לקבורה שמונה אנשים בלוויה אחת! יצא קול שמי שהולך לשם (=לשטיבל של ברסלב) מת... היו באמת אברכים כאלו עובדי ה'. ר' שלמה גבריאל נפטר אז כבן שלושים, אולי בן ארבעים. זה היה לפני התקרבותי. אז יצחק ברייטר גר עדיין בלובלין.

בכלל, לחרדים לא היתה עבודה. אף אחד לא רצה עובד שומר שבת. גם יהודי שהיה לו בית חרושת, היה עושה שטר מכירה והביח"ר עבד גם בשבתות. ועד שהתחיל 'בית יעקב', בחור ירא שמים התקשה למצוא שידוך. הברסלבר חסידים היו בשפל המצב. והתורה בכלל היתה בשפל המצב.

למדו ליקוטי מוהר"ן בעיון בפולין? אני שמעתי שלייקוטי מוהר"ן בעיון - זה ליקוטי הלכות. יצחק ברייטר היה אומר שרבינו ירד עוד פעם לעולם והוריד את ליקוטי הלכות. שם רבי נתן מוריד את כל התורות לעובדה למעשה, וודאי מי שיכול לחדש בתורת רבינו, למה לא? [היו מדפיסים בפולין קונטרס 'אור זורח', זה הרי עיון] אני יודע... כן, וודאי, מי שיכול לחדש, למה לא.

ר' אפרימל ור' פנחס'ל מפשעדבז'

מזכירים את ר' אפרימל מפשעדבז' הכרתיו עוד בחו"ל. אני התקרבותי לפניו. היה לו חבר, קראו לו ר' פנחס'ל¹⁸, היה הולך לבוש רביש, עם שלאף-ראק. ר' אפרימל לא. היה הולך בלי שטריימל. אבל ב'קיבוץ' בלובלין אף אחד לא הלך בשטריימל, אפילו ר' מרדכי סוקולובער, רק אלו שבאו מגליציה, כמו למשל ר' דוד שנעעל שהתגורר בבלאז'וב, הוא היה בא בשטריימל ללובלין, אצלו היה השטיבל של ברסלב בבלאז'וב, יהודי יקר. מקראקא הגיעו כמה בלי

לא. גרינהיז הי"ד לב. תלמיד האבני נור' ובנו השם משמואל מסוכטשוב, נעקד"ה בשואה הי"ד לג. אפטער

שטריימל. בפולין הרבנים חבשו כל השבוע כובע, ובשבת שטריימל. ובגליציה גם בעלי בתים חבשו שטריימל בשבת.

ר' פנחס'ל, בר"ה בלובלין, היה עומד באיזו פינה ומברך את כל מי שעבר לידו. הוא עוד זכה להיות באומן בציון רבינו. בן-ציון¹⁹ היו לו ממנו הרבה מעשיות. היה אדם גדול. קראו לו אז 'פנחס'ל עילוי'.

ר' אפרימל, אני זוכר שבכל פעם שהזכיר את שמו של הרבי, היה נעמד. הוא היה גר בתל-אביב פעם. כשהגעתי לא"י הוא היה גר בת"א. היה נוהג ללכת שם דרך ארוכה עד לשטיבל של אנ"ש. אחרי כחצי שנה הוא עבר לגור בבני-ברק. בשבת בבוקר היה הוא אומר תמיד את ה'להתוודע ולהגלות' לפני לימוד ה'סיפורי מעשיות', וכשהיה מזכיר את שמו

אבקשה

ר' מוטל יגלניק

ר' אפרימל מפשעדבז' במירון (שנת ה'תש"ו)

של הרבי, היה נעמד ממקומו. הוא גר ברח' רבי טרפון בבני-ברק. בהתחלה היה לנו את השטיבל ברח' רבי עקיבא, אחר כך ברבי טרפון. אז עוד לא היה מנין חסידי ברסלב, הביאו עוד אנשים להשלים מנין.

כמה פעמים היינו הולכים בשבת ברגל לתל-אביב, לדבר בג' סעודות. דרך ארוכה. היינו צעירים ב-30 שנה. כדי לחזק את השטיבל, היו שם אנשים מבוגרים. עד היום השטיבל שם קיים איכשהו.

‘שופר’ ותו לא

יצחק ברייטר היה אומר: אני שופר. תוקעים בו - שומעים תקיעה. אבל הוא עצמו אינו כלום. קרן של בהמה. מובא ב'סיפורי מעשיות', במעשה מבן המלך ובן השפחה "מה תוכל לפעול עם הכלי הזאת? שתעשה עמה קאמעדיא?" היינו שיכולים מהדברים הגבוהים לעשות קומדיה (=הצגה) ח"ו, אם מתכוונים לעצמו.

אנשי שלומנו בפולין היו מצוינים במידה זו, שאצל כולם ענין רבינו היה קדוש, לא עשו חלילה בינוס מענין רבינו, שום דבר לא לעצמו, רק לקרב את השני.

שמע גם כן.

רבינו אמר "אל תהיו עצים יבשים". גם קיסם יכול להדליק עץ גדול. ישיבה היא דבר גדול, אבל אצלנו קירבו גם בלא זה. היתה ישיבה באמת בוורשה, אבל הרוב התקרבו לא ע"י ישיבה. למדו דווקא בישיבות אחרות. היום זה נעצר קצת, צריך לחדש ימינו כקדם. בוורשה ידעו: אם לא קירבת מישהו, משמע שלא עושים מספיק בעבודת ה'.

כשיצחק ברייטר נסע לאומן בפעם הראשונה, או השניה, הקארדונער' בא מא"י, כמה שנים קודם הוא יסד שם באומן את ישיבת 'אנשי מעמד', אז הוא אמר: כשכאן יתייגעו באמת ביהדות על ציון רבינו... שמעתי שקרבו אנשים, כמה שנים שקט, צריך להתחדש.

לימוד סיפורי מעשיות בשבת בבוקר, ר' שמשון יסד. הוא היה לומד לא בקלויז אלא בביתו. יצחק ברייטר ואהרן לייב היו תלמידיו והנהיגו זאת בוורשה. אני לא ראיתי את ר' שמשון. בפעם הראשונה שהגיע לוורשה, זה היה מסתמא בתרע"ב, אני התקרבותי בתרפ"א.

ביקור ר' שמשון בפולין

שמעתי שר' שמשון התקרב ע"י ר' משה ברסלבר. ר' שמשון נפטר שנה לפני שעליתי ארצה. בתרצ"ה. ר' שמשון בא לפולין כשנעשו שם ברסלבר חסידים. הוא הגיע קודם כל ללובלין. לפני שהחל לדבר מהרבי, אמר שילכו בחוץ ויאספו צדקה, שיהיה אוויר הנח והזך, שיתקבלו הדיבורים¹.

וכשהיה בוורשה, אז היה השטיבל ברח' גנשה, שטיבל קטן. בערב שבת הוא בא כמה שעות לפני שבת לשטיבל. שני אנשים סיפרו לי, אחד היה ברסלבר, והשני היה מקורב והתרחק ונעשה מתנגד, אבל אמר שאת זה אינו יכול לשכוח: כשהגיע לפתח, שמע איך ר' שמשון אומר את הפסוק בתהילים: "סתרי ומגיני אתה, לדברך ייחלתי" - ודמעות ניגרו מעיני! ואמר לי אותו אחד, שהוא פחד להיכנס! השני, יצחק שטיינזאלץ, גם סיפר לי את זה. הם פחדו להיכנס.

ר' שמשון שלח מכתבים לפולין? בוודאי. יצחק ברייטר קיבל ממנו תמיד מכתבים. הוא שלח ע"י מכתבים את הליקוטי עצות עברי טייטשילי² בקונטרסים. ככה הדפיסו את זה בהוצאת 'כנישתא חדא'.

1. כמובא בתורה י"ז בליקו"מ לה. כיום 'עצות המבורות'.

למה הוא לא כתב על כל האותיות? הוא הסתלק באמצע. כשאנחנו ביקשנו שישלח, שלח. הוא לא היה כ"כ מבוגר. בן ששים וכמה נסתלק. כמה שנים הוא הכיר את ר' משה ברסלבר? אינני יודע.

חדרי התבודדות

היו אצלנו בשטיבל חדרים קטנים להתבודדות, בדו'עלנא 43, ואח"כ בנוולפייה 28, שם היה המקום האחרון. בהתחלה היה בדו'עלנא 38. לפעמים אחרי התפילה יצחק רצה להתבודד, וכל החדרים היו תפוסים, אבל לא היתה לו שום בעיה, הוא הסתובב לקיר והיה לו התבודדות. שעה? לא הספיק לו שעה, הרבה יותר. הוא עשה 'קולות' לא.

שלמה יהודה היה נוהג לעשות 'קולות', גם הדיבור שלו היה בקול רם. היה לו אח גביר גדול, היו לו 7 בנים בוורשה, מפוארים וגדולים, כשהוא נסע הוא השאיר את הבתים ריקים והמפתחות נשארו אצל שלמה יהודה, מה עשה? חילק את המפתחות בין אנ"ש, שיהיה להם היכן לעשות התבודדות...

יצחקל אוטבוצקער היה נוהג להתבודד לא רק שעה, אלא הרבה יותר. הוא היה גר הרי ביער, הבית שלו היה ביער (=בעיירה אוטבוצק) והיה מתבודד שם שעות בכל יום.

יצחק גם כן היה עושה התבודדות כמה שעות. כשר' אלחנן רצה לנסוע לא"י חיפש אותו כדי להתראות עמו לפני הנסיעה, וחיכה לו הרבה זמן שיצא מהחדר התבודדות, ואחרי כמה שעות כשיצא, שאלו ר' אלחנן "כל כך הרבה זמן התבודדות?" ענה לו "עדיין לא התחלתי אפילו לפרש שיחתי..."

ליד הנהר ויסל היתה כזאת חורשה, יצחק היה הרבה פעמים הולך לשם, באמצע היום היה נכנס אלי לחנות ואומר לי: מוטל, בוא, סחב אותי להתבודד...

רק אומרה

יצחק ברייטר, כל דיבוריו היו רק התחזקות ועוד התחזקות, ושוב פעם התחזקות. הרבה פעמים לאחר שהייתי נכנס אליו, יצאתי אדם חדש, הוא ממש החיה אותי. הוא היה אומר: אנחנו כולנו 'דרי מטה' - אנחנו חייבים עוד פעם ועוד פעם לחזק עצמנו.

רבי נתן תמיד דיבר 'אזמרה'. אחד התלמידים פעם אחת אמר: "שמענו כבר אזמרה..." כשאדם מתרגל הוא לא מתפעל.

מובא ב'כוכבי אור' שר' יודל היה מספר בכל פעם את ההתקרבות שלו ומסיים "אצלי זה שפיגל ני"ו! (=חדש ומבריק).

לא להתרגל. משל לשני תאומים, אחד מהם עיוור מלידה, יום אחד הגיע רופא וריפא את העיוור, הוא מסתכל: עץ! כל דבר מתפעל! אז מי עכשיו עיוור? זה שתמיד היה רואה! כי אינו מתפעל ממראה עיניו.

הטבע - נס מוסתר

יצחק ברייטר סיפר שראה היכן שהוא סיפור. שלמה המלך כשהיה בן שנים עשרה מלך, פעם אחת ישב תחת איזה עץ ועבר שם נתן הנביא, שאל אותו: על מה אתה מתבונן? ענה לו שלמה: אני חושב על מה שסיפר לי אבי על הנסים הגדולים שהיו לאבותינו, יציאת מצרים, קריעת ים סוף, גם אני רוצה לראות נס! ענהו נתן הנביא: גם אני כשהייתי נער בגילך ישבתי כאן היכן שאתה יושב וגם אני אמרתי שאני רוצה לראות נס, ופתאום צמח העץ הזה ונתן פירות!

"האמנם?! התפלא שלמה המלך, "גם אני רוצה לראות". ענהו נתן הנביא: "מה החילוק אצלך, אם העץ צמח ברגע אחד, לבין אם צמח בכמה שנים? הרי זהו אותו הנס! אלא שהתרגלת שכל העצים צומחים לאט - אבל באמת הנס אינו פחות נס כשהעץ גדל בכמה שנים!"

וככה השי"ת מנהיג בדרך הטבע. אבל לעתיד, הרבי אומר, יתנהג העולם בנסים. מה הכוונה? כמו שהבעש"ט אומר: "לעולם ה' דברך ניצב בשמים" - כשה' אמר 'הי אור' תמיד הדיבור שלו תלוי ועומד ואם לרגע יתבטל לא יהיה אור! כמו שהאר"י אומר 'ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית' שבכל רגע השי"ת מחדש את הבריאה. ולעתיד ידעו זאת בבירור, שאין טבע כלל, אלא רק דבר ה' מחיה את הכל.

אצל המ' כתוב "למען אנסנו הילך בתורתו אם לא" מהו הניסיון כאן? שהשי"ת אמר "איש אל יותר ממנו עד בוקר", כדי שכל יום יהיה ענין חדש. זה הפירוש למען אנסנו. כדי שידעו שהשי"ת עושה חדשות בכל יום. כך רצונו יתברך, שידעו שהוא נותן.

הוא היה רחוק מפרסום כרחוק מזרח ממערב, בתכלית! היה הולך לבוש פשוט לגמרי, היטל (כובע מצחיה) פשוט, וקפוטה פשוטה. אם היה בא לכאן, אינני יודע אם היה לובש שטריימל. אפילו בירושלים.

העיקר היה אצלו לקרב, אני לא יודע כלום, אני מקרב לרבי, ולא יותר מזה. הוא היה נוהג לומר: אנחנו כולנו מה'דרי מטה'.

היה איזה זמן שעשו בשטיבל משמרות שילמדו ספרי רבינו מהבוקר עד הערב, והזמן שלו היה באמצע היום, שעה, שעתיים, היה בא ולומד, היו בערך שניים - שלושה אנשים. ואז אני הייתי בא גם כן, כי ידעתי שהוא לומד עכשיו. ואצלו לא היה חילוק אם באים הרבה אנשים, או מעט. גם אם לא יבוא אף אחד - הוא לומד. ואם יבוא עוד יהודי -

ר' מוטל יגליניק

כמראה מלואך אלוהים

'הימצאותו של החסיד הקדוש רבי שלמה וועקסלער ז"ע בין חסידי ברסלב הציבה קושי בפני המתנגדים לדרכי אנ"ש ולרביה"ק, שכן גם הם ראו במוחש שאין זה אלא צדיק קדוש ואיש מרומם, לא היה שייך שיחלקו על כך' // לקראת הופעת תכריך כתביו של ר' שלמה וועקסלער לראשונה על ידי מכון 'משך הנחל' העלינו על הכתב כמה זהרורי אור וניצוצי נוגה בשולי אדרתו של הרב המחבר, כמה מעשיות וסיפורים שלא נתפרסמו עדיין, אשר נשמעו מפי אוהבי שמו ומעריצי זכרו, ונקבצו כעמיר גורנה למען יעמדו ימים רבים, ובעל השמועה יהיה עומד כנגד הלומד והמעייין; ואת תולדותיו בארוכה לך נא ראה בסוף הספר.

אמונה!

אסור להתרגל למעשי ה'. אמונה חייבת להיות תמיד, אפילו בעולמות העליונים ביותר חייבים אמונה, כי את השי"ת אי אפשר להשיג בשכל, "אילו ידעתיו - הייתי". אפילו העולמות הגבוהים אינם יכולים להשיגו, כמו שהזוהר הק' אומר "אפילו כתר עליון אוקמא הוא לגבי עילת העילות". 'כתר עליון' הן ההשגות הגבוהות ביותר, גם הן בבחינת 'שחור' לגבי השגתו יתברך!

רק מה החילוק בין האמונה שלנו בעולם הזה לבין האמונה שיש בעולמות העליונים? שכאן יש קליפות ועשרה כתרין דמסאבותא, אז רחמנא ליצלן יכולה להיות כפירה, כי כך ברא ה' יתברך את העולם הזה למען הבחירה, שיהיה אפשר ח"ו להתרחק מהאמונה. אבל בעולמות ההם האמונה מוכרחת וודאית. וכל ההשגות הן רק מכוח

”

”כל כך הרבה זמן התבוננות? ענה לו "עדיין לא התחלתי שיחותי..."

האמונה שיש שם. אבל כאן בעולם הזה, אדם שנופל, יכול ליפול חלילה מהאמונה. לכן צריכים להתחזק באמונה, כמו שרבינו אומר "אצל העולם אמונה הוא דבר קטן ואצלי אמונה הוא דבר גדול מאוד". כל מה שהסטרא אחרא רוצה להכשיל את האדם בעונות, הוא רק כדי לקרוע את האדם מהאמונה, כי כל חטא שאדם עושה, פוגם באמונתו.

כל חטא שאדם עושה - חתיכת אמונה הולכת ממנו. אבל הכוונה העיקרית של הסטרא אחרא, שאדם יסתלק לגמרי מהאמונה. רבינו אומר שלכל אדם יש אמונה, וכמו להבדיל שאדם צריך לעמול ולהתייגע להגיע לקדושה, כך להבדיל אלו שרוצים להיפרד מהאמונה, עמלים מאוד ואפילו האדם הגרוע ביותר, כל עוד שהוא חי בעולם, האמונה מבלבלת אותו, ולכן הוא כל כך כועס על היידישקייט (=יהדות). כי הוא רוצה לבטל את האמונה שבו ואינו יכול. וכשהוא כמעט מצליח חלילה, אז הוא מסתלק מהעולם.

כך מובא בליקוטי מוהר"ן רע"ד: "דע שיש רשעים שעובדים ויגיעים כל ימיהם כדי לעקור עצמן מהשם יתברך ומתורתו לגמרי, כי הנקודה הקדושה של קדושת ישראל שיש עדיין בתוכם, אף על פי שהם רשעים גמורים, היא מבלבלת אותם, ומביאה בהם הרהורי תשובה ויראה מאימת הדין הגדול, ומחמת זה אין להם תענוג מהעבירות והתאוות שלהם, על כן הם מתאווים ויגיעים כדי שיגיעו לכפירה גמורה בדעתם ח"ו, באופן שלא יהיה להם עוד צד ספק לנטות אל האמת, אבל צריכים לזה יגיעה גדולה מאוד מאד כמה וכמה שנים, רחמנא לצלן, רחמנא לשזבן, כי היהדות שבהם אינה מנחת אותם ומבלבלת אותם תמיד. ודע, שיש מהם כשמגיעין ובאין למה שהתאו, דהיינו לכפירה גמורה ח"ו בלי שום ספק אל האמת, אזי תכף ומיד מתים מן העולם, ואז רואין האמת".

לכן צריך הרבה סייעתא דשמיא בזה העולם.

הילולת רבינו בודרשה

את סעודת ההילולא של הרבי, היו עושים בפולין בליל היארצייט. הסעודה נמשכה עד לאמצע הלילה, אחר כך אמרו 'חצות' בצוותא, את 'לודו מזמור' אמרו בציבור פסוק בפסוק. היתה התעוררות! סעודת היארצייט היתה אצל שלמה גערשטיין, שטעקאלע מאכער, בסוכה שלו התקיימה הסעודה. היתה זו חצר גדולה, גרו שם איזה עשרה שתיים-עשרה מאנ"ש, גם יצחק ברייטר גר שם. היה ציבור של כמה מאות אנשים. ניגנו, היו כינורות. שם זה היה המוזיקה, כינורות. ישראל דוד גרינהויז ניגן על כינור, נטלו ידיים אחרי מעריב, והדברי תורה והריקודים היו עד אחרי חצות לילה.

שמעתי שבאומן היה אחד מאנ"ש שהיה לו יארצייט במוצאי היארצייט של הרבי, אז הוא עשה סעודה ביום שתמשך אל הלילה... כך שמעתי. איך מוהרנ"ת עשה איני יודע. אצלנו עשו בליל היארצייט. דיברו פעם יצחק ברייטר ופעם אהרן לייב. אהרן לייב דיבר בערך שעה. יצחק היה שר אז את השיר 'ידידות' שחיבר לרבינו. בדביקות היה שר. וכשנעשה חצות, יצחק החל לומר 'לודו מזמור'.

ביארצייט של רבי נתן, פעם אחת, אני זוכר שהיה ציבור ענק. היה יהודי אחד זקן, בן יותר משבעים, למדן מופלג, שעוד נסע אל ה'חידושי הרי"ם', ואצל השפת אמת' ישב בשולחן. ר' יודל היה שמו של היהודי הזקן, הוא ישב אצלנו בשולחן ביארצייט של רבי נתן ואמר בכזו התפעלות: "אני לא ידעתי כלל... אמרו לי שאלו חבר'ה משוגעים - והרי כזאת לא ראיתי בשום מקום!"

והוסיף אותו יהודי זקן: "שני דברים לא ראיתי כאן: מקטרות עם טבק, וכן לא ראיתי שכל אחד מנסה להראות לשני שהוא למדן יותר. עומדים ושומעים רק מרבי נתן, מהרבי..."

הוא היה יהודי חכם. התקרבו אפילו יהודים זקנים. היה אחד שהתקרב, יהודי עם פיאות ארוכות וזקן לבן, איני זוכר את שמו, הוא אמר: "אני עכשיו בן שש שנים. התקרבותי לפני שש שנים, החיים שקודם לכן לא היו חיים...". היו הרבה יהודים כאלו!

ה'לב העברי' שולח את ר' שלמה לברסלב...

נודע היה רבי שלמה לתהילה כצדיק תמים בן עלייה, וכאיש אלקים קדוש. גדולי הדור וצדיקיו העריצוהו בהכירם אותו, וכמה וכמה מעשיות מספרים בקרב אנ"ש מעניין זה.

מיד כשהגיע הרב רבי שלמה אל עיר הקודש והמקדש, כרת ברית אהבה עם בני ציון היקרים המסולאים בפז ועם גדולי ירושלים וחכמיה, הן מאנשי שלומנו והן שאר גדולים, על כולם היה חביב ונערץ.

כך הגאון בעל 'לב העברי', אשר מיד כשעלה רבי שלמה מן הגולה הכיר במעלתו ובגדולתו, ושלווה להסתופף בצל אנ"ש חסידי ברסלב ולהתחמם לאורו של רביה"ק; ואכן מיד נמשך רבי שלמה אל להט אש הקודש של חסידות ברסלב, והיה לברסלבער חסיד בכל רמ"ח איבריו, עד יומו האחרון. בעל 'לב העברי' אף שידך את רבי שלמה עם בת הרה"צ ר' מנחם מאניש שייברגר זצ"ל, אשר היה מגדולי נקיי הדעת שבירושלים.

אפשר להאמין כי יש לו גילוי אליהו

רבה של ירושלים הגה"ק ר' יוסף חיים זוננפלד זיע"א העריך את רבי שלמה עד מאוד, ואף היה קם בפניו, ושמעתי מהישיש מוה"ר יעקב פנחס געווירץ זצ"ל רב דביהמ"ד וותיקין בארא פארק, אשר בהזמנות אחת התבטא רבי יוסף חיים ואמר שעל רבי שלמה אפשר להאמין כי יש לו גילוי אליהו הנביא זכור לטוב, ומשמע כן רבי שמואל שענקער חתן הרה"ח, החל להסתופף אצל רבי שלמה ולקבוע עימו עיתים לתורה. וסיפר רבי שמואל שבאיזו הזדמנות הודה לו רבי שלמה בעצמו על מעלתו הנשגבה הנ"ל, באמור לו שאליהו זכור לטוב מדבר עם כל אחד בשפתו

ובלשונו, ועל כן עימו, שמוצאו מדייטשלאנד (גרמניה), מדבר אליהו ז"ל בהגיית אנשי אשכנז - ('מיט מיר רעדט ער יעקיש' - 'וואס'). עוד סיפר שפעם הפציר זקנו רבי שמואל ברבי שלמה שיגלה לו את הפקידה, וכך אמר לו רבי שלמה: "אליהו הנביא זכור לטוב אמר לי שיש כעת מעט מאוד אנשים כשרים בירושלים, וכשיתרבו בירושלים אנשים כשרים - אז יהיה עת הגאולה" (כ"ז שמע ר' יעקב פנחס מפי זקנו ר' שמואל שענקער הנ"ל).

גם שמעתי מהגאון רבי מרדכי אהרן שיינבערגער זצ"ל, שהיה איזה זמן אשר דודתו (היא זוגתו של רבי שלמה) היתה מכינה מאכלי שבת להסבא קדישא מהרש"א אלפנדרי זצ"ל, ורבי שלמה היה נושאם לביתו מדי ערב שבת, והיה משיח עימו אז בדברי תורה. וסיפר שפעם אחת נשכח הדבר מרבי שלמה, וכבר פנה יום, ועמד רבי שלמה אצל הנרות של שבת להיטיבם ולהכינם, ובתוך כך נקשה יונה באדן החלון, ונזכר ואף תיכף לבית הסבא קדישא עם מאכלי שבת קודש. תיכף בהכנסו תמה בפניו הרב: "מדוע הייתי צריך להטריח יונה עבור כך?"; ומיני אז פסק הסבא קדישא ליקח עוד מאכלי שבת ממנו.

ישנם שני אנשים כשרים...

בקרב אנ"ש החשיבו בני החבורה את רבי שלמה כאיש קדוש וכן עלייה, ומיחדי סגולה בידיעותיו בחכמת הקבלה. רבו בחכמה זו, הגה"ח הצדיק רבי אברהם ב"ר נחמן זצ"ל בעל 'ביאור הליקוטים', היה מדבר אודותיו הרבה, ושיבחו ופיארו ביותר בפני בני חברתו ומקורביו. ומהגה"ח רבי יעקב מאיר שכתער שליט"א נשמע שסיפר לו רבי לוי יצחק בענדער זצ"ל, שאמר לו פעם רבי אברהם ב"ר נחמן בלשון זה: "ס'איז דא צוויי ערליכע איין אין ירושלים: רבי יוסף חיים און רבי שלמה" - "ישנם שני אנשים כשרים בירושלים: ר' יוסף חיים זוננפלד ור' שלמה וועקסלער", (כאומר שכדאי וטוב שתהיה לו היכרות וקירבה עימהם, וכי תהיה לו מזה תועלת לעבודת הבורא).

ועוד נשמע מרבי לוי יצחק בענדער זצ"ל (שהיה אף הוא מאנשי ראבר"נ), שהשתוקק הרבה להתראות עם רבי שלמה אחרי שמע כה רבות אודותיו מרבי אברהם ב"ר נחמן, ובשנת תש"ט כאשר זכה והגיע לארץ הקודש,

ביקש תיכף מר' יצחק מאיר קורמאן (שבא אז לקבל פניו) שייקחהו מיד לרבי שלמה, כי השתוקק עד מאוד כאמור לחזות בתואר זיו פניו, ואכן הלך עימו לשערי צדק לראותו אצל ד"ר משה וואלאך (שהיה איש צדיק ומורם מעם, ואכמ"ל), והתרגש רל"י מאוד ממנו וממראהו שהיה מראה קדוש, ממש כמראה מלאך אלקים - ("א מלאך, א מלאך אלקים האט ער אויסגעקוקט!").

אחד מה'בעלי מח'

גם סיפר רל"י זצ"ל שהיה אצל רבי שלמה כבן בית עד עת הסתלקותו בשנת תשי"ד, והיה מפליג מאוד בשבחו ובגדולתו, והיה מוסיף לבאר שרובם, הלא הוא ראבר"נ, היה מדבר עם כל אחד מאנשיו לפי מעלתו ודרגתו, כי עם ה'בעלי מח' שבקרב תלמידיו היתה לו שפה אחרת לגמרי מאשר עם אנשיו הפשוטים, ורבי שלמה היה אחד מאלו התלמידים ה'בעלי מח' אשר עימם היה ראבר"נ מטייל בשבילי ההשגות הגבוהות. [ממין העניין לציין כי כאן בספר 'ריעות שלמה' שיוצא לאור בימים אלו, מכתביו של המחבר - ניתן מעט מן המעט לראות בין השורות, כמאן דמחוי במחוג, את גדולת ההשגות ועומק העניינים הנעלים בהם היה רבי שלמה שקוע כל ימיו; וזהו מהמקומות הבודדים בהם ניתן לראות ולהתבשם מדברי תורתם של האריות שבחבורה מאנשי ראבר"נ, כי לדאבון הלב כמעט לא נשתמרו בכתובים חידושים מפרי מוחם ודעתם הקדושה של הני צדיקים בעלי השגה].

גם היה רבי שלמה קנאי גדול מאוד לדבר ה', עד שחרדו לגשת אליו בעת שהיה מתלבש בקנאות, או שהיה לוחם למען כבוד השי"ת ותורתו. לפעמים גם בעת שדיבר באסיפות בקרב אנ"ש, היה עובר לפתע לדבר באש קודש על עניינים שונים מקדושת המחנה, ויראה של ממש נפלה על כל השומעים.

מציאותו של רבי שלמה הציבה קושי בפני המתנגדים לדרכי אנ"ש ולרביה"ק, שכן גם הם ראו במוחש שאין זה אלא צדיק קדוש ואיש מרומם, לא היה שייך שיחלקו על כך, והכל הוכרחו להודות אפוא עכ"פ כי ישנם צדיקים וקדושי עליון בקרב אנשי שלומנו.

גם עליו דברו...

ועם כל זאת, התבטא פעם רבי שמואל שפירא אודות רבי שלמה ואמר לידידו רבי לוי יצחק: "אויף אים איז הכל מודים אז ער איז געווען א איש פֿשר - און מען האט אויף

אים אויך גערעדט" - "הנה על רבי שלמה כולם מודים שהיה איש כשר - ואף על פי כן גם עליו דיברו", כן לא כולם זכו להכיר היטב במעלתו הנשגבה, כי איש אלקים קדוש הוא. [גם שמעתי מדו"ר ר' יעקב יצחק הלברטל לאוי"ט, שזוכר מימי ילדותו איך שהיו נערים מנוערים שלא הכירו במעלתו של רבי שלמה, ואכמ"ל].

שמירת העיניים שלו היתה ממש לאות ולמופת, ועד זקנותו המופלגת ממש לא הרים את עיניו לראות ממה שנמצא סביבו ברחוב.

התמדתו ושקיעותו בתורה היתה יוצאת מגדר הטבע. שמעתי מהגה"ח הרה"מ שעכטר שיחי לאוי"ט, שבכל פעם שהיה אביו הרה"ח ר' דוד זצ"ל נפגש עם רבי שלמה - תמיד היה לו חידוש לומר, אם בדברי הוזהר הקדוש, בספרי ליקוטי הלכות, או בשאר עניינים בנגלה ובנסתר. זו היתה תמצית חייו ונשמת רוח אפו: תורה, תורה ועוד תורה.

רבי שלמה היה דבוק עד מאוד בספר 'אור החיים' הק', והיה עורך סעודה לכבוד בעל האוה"ח הק' מדי שנה ביום הארצייט, ט"ו בתמוז.

כפי שידוע בקרב אנ"ש רבינו ציוה לא להידרש לרופאים, ורבי שלמה קיים זאת בתמימות ובפשיטות, ולא פנה לרופאים ולרפואותיהם להיוועץ בהם ולהתרפאות על ידם, גם כשהיה במצבים קשים בהם היה זקוק לישועה. תמיד היה רק שגור על לשונו: "דער אויבערשטער העלפט, פארנוואס דארפן מיר א דוקטור?" - "השם יתברך עוזר, מדוע זה נדקק לרופא?" ואכן פעל במידת הביטחון שלו שהושיעו השי"ת במה שהיה צריך, מבלי להזדקק לרופאים.

אחר פינוי העיר העתיקה שהה רבי שלמה כמה שנים בבית החולים 'שערי צדק', בהשתדלות מייסדו הד"ר הנודע ר' משה וואלאך ז"ל אשר נתן לו שם חדר עבורו לבד, וכל זה היה מתוך הערכתו הרבה של הד"ר וואלאך לרבי שלמה ולקדושתו. היה זה אחרי שלא הסכים רבי שלמה לעת זקנתו לעבור להתגורר במושב זקנים, גם בגלל קדושתו היתירה, וגם כי חשש שיפריעוהו שם מלעסוק בעבודת קדשו. רק כשהתברר לד"ר וואלאך כי נכדו של ר' שלמה, ר'

משה חיים ברנדווין מתגורר בשכונת בית ישראל, והוא יהודי ירא וחרד - הביאו לשם, כדי שיטפל בו נכדו כדבעי לעת זקנתו, ולשם היה רל"י הולך מדי יום אחר תפילת וותיקין לפגוש את רבי שלמה ולדבר עימו יחד בעבודת השם, עד סוף ימיו כאמור.

בימי ראש השנה הקדושים היה מסתופף רבי שלמה בצל אנ"ש בירושלים קרתא דשופריא, ומהגה"ח הישיש ר' נתן ליברמנט שיחי לאוי"ט שמעתי שראהו כמה פעמים בילדותו בקיבוץ אנ"ש בעיר העתיקה. אמנם בערוב ימיו היו כמה שנים שכבר לא היה בכוחו לבוא אל הקיבוץ הנ"ל, מחמת חולשתו הרבה.

גם סיפר לי הרה"ח הישיש ר' נחמן רוזנטל שיחי לאוי"ט שהלך בערב ראש השנה בבחרותו לבית ר' משה חיים ברנדווין, ואמר לר' שלמה כי מוכן ומזומן הוא לטרוח בדבר, לשאתו לבית מדרשנו להתפלל יחד עם אנ"ש ברננה על ימי ראש השנה. אמנם רבי שלמה התנצל בדבר שאינו חפץ להטריחו בכך, כי ייקח הטיפול בו זמן רב, הן להסיר ממנו התחבשות שעל רגלו ואחר כך להחזיר וכל כיוצא שאר הטירחא שסביבו, והן לשאתו מרחק כה רב, אך רבי נחמן שיחי נענה לעומתו שהוא מוכן בכל ליבו להקדיש לזה מכוחו ומזמנו, וכי הוא יטפל בו וישארו רצוא ושוב. הצדקנית אשת רבי שלמה שמעה כל זאת וחיזקה את רבי שלמה בדבר, ואכן הסכים רבי שלמה, ורבי נחמן טיפל בו ונשא אותו כאמור רצוא ושוב, וגם עמד על ידו בעת התפילה לשמשו בכל דבר הנצרך לו. אחרי תפילות ראש השנה שמח רבי שלמה שמחה גדולה בדבר זה, ופנה לרבי נחמן ואמר לו כהאי לישנא: "איך וועל דיר געדענקען אויף די צווייטע וועלט!" - "אני אזכור אותך בעולם הבא!".

אני צריך עוד לעשות תשובה...

רבי שלמה בערוב ימיו בחדרו בבית החולים. היה זה מלילותיו האחרונים, שאז היה רבי שלמה ממש כל כולו חולי ומכאוב, וראהו ר' מרדכי אהרן שהוא מתגבר כארי לעמוד בחצות הלילה לעבודת בוראו, בקדושה ובטהרה, בחיות ובשמחה. בראותו

זאת פנה ר' מרדכי אהרן ואמר לאחיו שהיה עימו: "הרי לנו תחיית המתים ממש!", כי כה היה רבי שלמה חלוש וחולה, ולא שת ליבו גם לזאת. או אז ענה רבי שלמה ואמר בתבערת ליבו שיקד כיקוד אש: "איך דארף נאך תשובה טאן!" - "צריך אנכי עוד לעשות תשובה!".

ר' שלמה נולד בשנת תרכ"ז, ונלב"ע בצלילות הדעת ביום י' באדר תשי"ד. אחרי מיטתו הלכו המוני שלומי אמוני ישראל וצדיקיו, אשר העריכוהו והוקירוהו; ואף על פי כן התבטא אז אחד מחשובי

היה מדבר עם כל אחד מאנשיו לפי מעלתו ודרגתו, כי עם ה'בעלי מח' שבקרב תלמידיו היתה לו שפה אחרת לגמרי מאשר עם אנשיו הפשוטים

ירושלים ואמר לרבי לוי יצחק בענדער: "פאר רבי שלמה וואלט געדארפט זיין א גרעסערע לוייה!" - "לרבי שלמה היתה צריכה להיות לווייה יותר גדולה!". מנוחתו כבוד בהר המנוחות, בחלקת הרבנים. זכותו תגן עלינו.

ר' שלמה חתנו ברנדווין ור' ב"צ יאדלער

ר' ישראל בער אודסר

ב"ה אור ליום ה' ז' תמוז תשי"ז לפ"ק פיעה"ק ירושת"ו

לכבוד חברי וידידי האמיתי עמיתי אהובי נפשי ולבבי וכו' כש"ת מוה"ר ר' ישראל דב אדסר שיחי נצח, וקרנו ירום בכבוד ויזכה בעזה"י לראות הרבה נחת מכל יוצאי חלציו, כי הדבר מנוי וגמור ומוחלט שרבינו הק' יגמור הכל כרצונו, ובוודאי רצונו שאנשיו היקרים הנחמדים המסולאים בפז ירוו נחת מיוצאי חלציהם לנצח, אכ"ר.

אחדשה"ט כמשפט.

באתי בזה לבשרו בשורה טובה זה היום יום פ' חקת עשה ד' נגילה ונשמחה בו, כי היום ילדה לי אשתי בן זכר למז"ט יהי רצון שיהי לסימן טוב ולמזל טוב לכולנו. אכ"ר.

כן אודיעו משלומי, כי ב"ה הטיב ד' חסדו הגדול מאוצר מתנת חנם עמדי והחייני והקימני והחלימני וב"ה בשבת קודש העבר הלכתי לביהמ"ד שלנו לתפילת מנחה וקראו אותי לעליה וברכתי אח"כ ברכת הגומל, כן יגמול ד' הטוב עמנו ועם כל חברתינו ועם כל ישראל הטוב האמיתי לגלות עינינו בתורתו הקדושה עפ"י ההקדמות הקדושות והנוראות והנפלאות של אדמו"ר הק' והנורא בדרך אשר הורונו (!) מוריני מוהרנ"ת צוק"ל.

אחי יקירי, מה אומר לך, כי בימים אלה הרגשתי בעזר השי"ת ובזכות אדמו"ר זיע"א ענין מה שרוצה מאתנו רביה"ק ותלמידו מוהרנ"ת זיע"א בלימודיהם הק', היינו שאעפ"י שזה דבר פשוט וידוע, אבל בעת ההרגש נדמה לי דבר חדש עמוק ונפלא.

היינו שבעת שאנחנו זוכים לקיים משהו רצון הבורא ית', דהיינו בעת לבישת הטלית ובעת הנחת התפילין, להרגיש בעת עשיית המצוה גודל החסד הנפלא שנפלינו מכל אומות העולם וזכינו אנחנו דייקא אנחנו כמו שאנחנו להזכות [הגדול?] הזה לקיים רצון השי"ת ללבוש הטלית ולהניח עטרת תפארת התפילין הק', להרגיש את זאת ולחזור ולהרגיש בכל פעם בהרגש מורגש יותר ויותר, עד כדי לבוא לשמחה של מצוה בשמחה כזו ליכנס ממש בשמחת הקב"ה"י שהוא שמח בעבודתינו הפשוטות, וזה רצונו ושמחתו.

ובוודאי שמחת הקב"ה היא שמחה שאין לה קץ, כי הלא הוא אין סוף ואין תכלית, ולשכוח לגמרי לגמרי [בעת?] עשיית המצוות הק' כל העבר וההווה והעתיד, ממש כמו מי שהוא רעב וצמא והולך במדבר ציה ושממה, והשרב מכה עליו וכמעט שתצא נפשו, ופתאום הגיע אל אילן גדול אחד וענפיו עושים צל יקר, ותחת האילן מעיין נובע מים חיים, ועל האילן פירות מתוקים מדבש המחייב את הנפש, בוודאי ובוודאי שהאיש הזה שוכח בעת מעשה כל הצרות שעברו עליו, ואינו חושב מה שיהי אח"כ, רק משביע נפשו מהפירות ומרווה צמאונו בהמים החיים ומשיב נפשו ונח תחת צל האילן הנחמד.

כן ויותר מכן הדבר הזה בעת עשיית המצוות, שריחם עלינו הקב"ה בתוך מעוף צרה ומצוקה להחיות את נפשותינו ורוחותינו ונשמותינו, כן יזכינו השי"ת לטהרינו מכל סיג ופגם ולקדשינו בקדושת רבינו הק' והנורא לטוב לנו לנצח

ידידו אוהב נפשו אוהב דבק מאח

גדלי אהרן קעניג, לנכון קבלתי מכתבו היקר, וממש החייני, והאמנתי בברכתו [...] מעומק לבו הטהור

א. בתחילת ספר 'נחל נובע' מהדורת ירושלים תשכ"א: "ב"ה אור ליום ה' ז' אדר"א תשי"א לפ"ק פיעה"ק ירושלים תובכ"א. אמרתי לרשום מה ששמעתי מפ"ק מו"ר עט"ר הגה"ח המפורסם וכו' וכו' כקש"ת הרב ר' אברהם שיחי נצח שטענינהארץ (כוכב לב), ועמי ידידו מאניש הו"ח א"א מוהר"ר ישראל דב אדסר שיחי נצח. סיפור דברים מעט מועיר כטיפה מן הים מהרבה הנפלאות העצומות והתעלומות הנשגבות שהיה בענין הולדת אדמו"ר הקדוש והנורא אור הנעלם והצפון וכו' נחל נובע מקור חכמה סוד"ס [סבא דסבין] דקדושה שמו קודש צדיק יסוד עולם רבינו נחמן אור האורות זיע"א מברסלב...".
ב. נבדלנו, מלשה"כ "ונפלינו אני ועמך מכל העם אשר על פני האדמה" (שמות לג, טז)
ג. ע"פ ליקוטי מוהר"ן סי' ה

יגמול ד' הטוב עמנו ועם כל חברתינו ועם כל ישראל הטוב האמיתי לגלות עינינו בתורתו הקדושה עפ"י ההקדמות הקדושות והנוראות והנפלאות של אדמו"ר הק' והנורא

מכתב מאת החסיד
רבי גדליהו אהרן קעניג זצ"ל
לידידו החסיד
רבי ישראל דוב אודסר זצ"ל

ר' גדליה קעניג

ב"ה הגמלים

מאמרים
אגרות ומכתבים
והידושי תורה
בלתי ידועים

ראו זה חדש! ספר 'בנתיבות הנחל'

בימים אלו רואה אור ספרו של הרה"ח ר' יהושע דרוק 'בנתיבות הנחל' - חיבור עליו שקד במשך שנים לא מעטות. כמי שגדל בצילם של גדולי החסידים וכונדו של הרה"ח ר' מרדכי אלעזר רובינשטיין זצ"ל, ספג המחבר אל קרבו את ההווי הברסלבאי הטהור מימי נעוריו, עוד עת היה חסידות ברסלב קטנה בכמות, אך עצומה באיכותה. וכיון שחננו ה' בעט סופרים, נטה ידו וכתב מעת לעת מאמרים שונים ומגוונים, עד שהגיעה העת לכנסם יחדיו בספר אחד.

מ' לכבי

רבינו ז"ל הפליג מאד בגודל מעלת סיפור שבח הצדיקים ומעשיהם, ואמר שזכה למה שזכה ע"י סיפורי הצדיקים ששמע בילדותו בבית הוריו, שהיה למעשה בית זקנו הגדול רבינו הבעש"ט זיע"א, ששם היו מתאספין תדיר החבריה קדישא תלמידי הבעש"ט ז"ל והיו מספרין הרבה סיפורים ונפלאות מרוב ז"ל, וסיים שיעקר ההתעוררות לעבודת ה' קיבל ע"י סיפורי הצדיקים (שיחות הר"ן שי' קל"ח). ולכן

ר' יהושע מגולל את השתלשלות חיבורו:

ב"ה, במשך השנים זיכני הבורא יתברך לדבר הרבה פעמים לפני אנ"ש היקרים, דיבורים של שיחת חברים בענייני עבודת ה' על פי משנתו הטהורה והבהירה של רבינו ז"ל, וכמו שאמר הוא ז"ל (בתו' כ"א בח"א) שהיושר לגלות הסגולה לעם סגולה, כלומר שעל כל אחד שיכול לדבר דיבורים מרבינו ז"ל ומעצותיו הקדושים לחזק את חבריו, מחויב לדבר מהנקודה שלו ולהאירה בחברו, כמבואר היטב בתורה ל"ד ח"א, וכמו שאומר רבינו ז"ל ב'סיפורי מעשיות' במעשה של החיגר (מעשה ג'), שמותר לכם גם לעסוק בעסקים אחרים, אך זה יהיה עיקר העסק שלכם תמיד, להשקות אילנות, ופירשו אנ"ש שצריך תדיר לעסוק בקירוב נפשות לעבודת הבורא ית"ש ויתעלה. ובמשך השנים נאסף אצלי הרבה חומר, של שיחות ומאמרים נפלאים בדרכי העבודה, על פי משנתו של רבינו ז"ל, ערוכים ומסודרים על פי נושאים שונים, וכתובים בלשון צח השווה לכל נפש.

באמת בכל הדורות היו אנ"ש שחים ומספרים תולדותיהם ומעשיהם ועובדות וסיפורים על רבינו ומוהרנ"ת זצ"ל וכל אנ"ש שבכל דור, כי לא דבר ריק הוא, כי אפילו על הפחות שבאנשי אמר אדמו"ר ז"ל "אני מוליך אותו בדרך של צדיקים גמורים".

הראשון שהתמסר לזה היה גאון עוזינו מוהרנ"ת זצ"ל, שכתב והדפיס כמה חיבורים יקרים בזה, כחיי מוהר"ן 'שיחות' ו'שבחי הר"ן' ו'ימי מוהרנ"ת' שדלה העט מלתאר מה הם תרמו לברסלב, ואחריו תלמידו הגה"ק הרב מטשערין זצ"ל שערך וסידר את החיי מוהר"ן ואף הוסיף שם הרבה שיחות חשובות, וכן בספרו 'פרפראות לחכמה' הביא הרבה שיחות

למו"ר הגה"ח ר' שמואל משה קרמער שליט"א, עודדוני וזירזוני להביא את הדברים על מכבש הדפוס, כדי לזכות את עם ישראל בדיבורים נפלאים הנובעים מהנחל נובע מקור חכמה"

האם אפשר לקבל 'טעימה' קטנה מהספר?

בהחלט. בחלק השו"ת ההיסטורי, מופיעה למשל השאלה "על איזו יד נופלים אנ"ש ב'נפילת אפיים' שחירת ומדוע?"

תשובה: על יד שמאל' כדעת המחבר והגר"א ז"ל, ולא כדעת הרמ"א. הסיבה לכך מובאת ב'חיי מוהר"ן' (אות תמ"ח) בשם הגאון הקדוש רבי אהרן הרב דברסלב זצ"ל שרבי סעדיה גאון ז"ל בא לרבינו ז"ל ואמר לו שגם בשחירת יש ליפול על יד שמאל עיי"ש.

הגה"ק רבי אברהם ב"ר נחמן זצ"ל כתב מפורש שיש לנהוג כך למעשה, בספרו 'חכמה ותבונה' על סיפורי מעשיות בעמוד ק"ד אות ס"ו וז"ל "בכל הנ"ל תבין מרחוק ולהתוודות בכל יום לפני מדת דינו ומשפטו יתברך שביד שמאלו הנ"ל, ולבקש ולהתחנן מלפניו בתפלה ובתחנון: ה' אל באפך תוכיחנו. ובכיוון וציוף שמאל של מטה ושמאל של מעלה הנ"ל, תבין ותתבונן בהמונא בחיי מוהר"ן "שגם בבוקר היא נפילת אפיים בזרוע שמאל" עכ"ל הק'.

למעשה נהגו כך אנ"ש בכל הדורות, וכשר' אברהם ב"ר נחמן זצ"ל היה מתפלל עם ציבור שלא נמנה על אנ"ש, היה נופל על יד שמאלו ומסתיר בידו השניה את יד שמאלו כדי שלא יראה שהוא נופל על של שמאל מחשש 'לא תגדודו' (שיח שרפי קודש'), וכן שמעתי מהגה"ח ר' נתן צבי קעניג זצ"ל ראש כולל ברסלב ב"ב).

יחד עם זאת יש לציין כי הגה"צ רבי גדלי' אהרן קעניג זצ"ל בספרו שו"ת "שערי צדיק" (חלק ד' בעמודים קי"ז וקי"ח) מאריך בעניין זה וכותב שאין זה דבר מוחלט אצל אנ"ש, כי יש שנוהגין ליפול על יד שמאל כמ"ש בחיי"מ, ויש שנוהגים כמנהג העולם ליפול על יד ימין בשחירת. הוא מספר על מו"ר הגה"צ מהר" אברהם שטערינהארץ זצ"ל שהיה נופל על יד ימין וכותב שמהשיחה ב'חיי מוהר"ן' אין להביא ראיה, כי קיבל מרבו הגה"צ ר' אברהם שטערינהארץ זצ"ל שמה שלא נאמר מפורש למוהרנ"ת, רק שמעה מתלמידים אחרים, אין זה נוגע לכלל ישראל, והיות שיחה זו שמע מוהרנ"ת מפי ר' אהרן הרב ולא מפי רבינו ז"ל בעצמו, אין זו הוראה לכלל אנ"ש, והיא נכתבה על ידי מוהרנ"ת רק מפני גודל חביבותו לכל דיבור שיצא מפי קדשו של רבינו ז"ל ולא כהוראה

למעשה, עיי"ש (הדבר מפליא שר' אברהם לא נהג ככתוב בחיי מוהר"ן', על אף שהיה נינו של הרה"ק ר' אהרן דער רב זצ"ל שאליו נאמרה שיחה זו, ודו"ק)

יש להוסיף, ששמעתי מהרה"ח ר' נחום דב שפירא שליט"א, ששמע מאביו רבי שמואל זצ"ל, שאין להביא ראיה מהרב מטשערין ונכדו רבי אברהם זצ"ל, כי הם היו רבנים בטשעהרין או קרימנטשוק, והתפללו יחד עם שאר תושבי העיר, וכדי לא להרבות במחלוקת לא שינו ממנהג הציבור הכללי, וכמו שטען הרב מטשעהרין לגבי התכלת "האם חסר מחלוקת עלינו, שצריך להביא עוד ע"י לבישת התכלת השנויה במחלוקת?"

אך כאמור רוב מנין ובנין של אנ"ש נהגו כמו שכתוב בחיי"מ שגם בשחירת נופלים פניהם על יד שמאל.

מה עומד מאחורי שם הספר?
'בנתיבות הנחל' כשמו כן הוא, מורה דרך בנתיבות העבודה ע"פ משנתו הסדורה של רבינו ז"ל. אודה לבוראי וקוני ית"ש ויתעלה על שזיכני ברוב רחמיו וחסדיו לברך על המוגמר להוציא לאור ספרי זה, ואקווה מאד שיהיה בו תועלת וזיכוי הרבים להתחזק ולהתחדש מחדש בדרכי ונתיבות הנמ"ח, בעבודת השם ובעצותיו הקדושים, שהם 'כולה זרע אמת' כמבואר בתורה ז' בח"א, עיי"ש. וגם להעשיר הידיעות בתולדותיהם של רבינו, מוהרנ"ת ואנ"ש זצ"ל, והרבה עניינים היסטוריים חשובים בעולמה של ברסלב, אשר אמר רבינו ז"ל "איערע קינדער זאלט איר דערציילן וואס דא האט זאך געטאן" - "לבניכם תודיעו מה שנעשה כאן" (שיחות הר"ן ר"ט)

הזפיע!

בנתיבות הנחל

ספר

שנתחבר ע"י

הד"ר יהושע דרוק שליט"א

הכולל מעל חמש מאות עמודים, ובו לפעלה מ-140 שאלות ותשובות היסטוריות, יחד עם שלל מאמרים נפלאים ועניינים היסטוריים בעולמה של חסידות ברסלב לדורותיה, תולדותיהם של גדולי אנ"ש זצ"ל, שיחות בלתי ידועות ועוד

אוד חדש ונפלא
להובבי הידיעות והשיחות
שלא נראה עד הלום!

להשיג בחנויות ספרי ברסלב המובחרות
הפצה ראשית: "הפצה ווינקל" - פינת הרפצד" 05567.63126

מחיד מיוחד
לרגל ההשקה

מִצְאָתִי אֶת

שֵׁאֵרְהֵבָה

בחזר לִיטְאֵי מֵאֲמִץ 'תְּחִבִּים' לְלִמּוּד סִיפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת, כִּשְׂכֵבֵר בְּאוֹתָם
דְּנִעִים דּוֹפְא הַנְּשִׁמּוֹת דּוֹקֵם עֲבוּדוֹ אֶת מִסַּע הַתְּקַרְבוֹתוֹ.

בְּחִלּוֹף עֲשׂוּקָה, הַרְבֵּה ר' בְּרוּךְ מֵהַדְּכִי גְדִינְמָן שְׁלִיט"א חוֹזֵר לְמִסַּע
הַתְּקַרְבוֹת שְׁלֵא פִסַּק מֵעוֹלָם, וְלִדְאֲשׁוּנָה מִדְּבַר עַל הַמַּתְנִת שְׁבִדְדֵךְ.

נִכְפְּשִׁי

סִיפּוּר מִדְּתַק שִׁכּוּלוֹ חִיפּוּשׁ עֵיקֶשׁ אַחַר מֵיַם וְחַיִּים שִׁירוֹו אֶת צִימְאוֹנָה הַבְּלִתִּי—מְדֵלָה שֶׁל הַנְּשִׁמָּה הַמִּשְׁתַּוְּקָת.

אֲבֵרָהֶם מֵרֵדְכִי לֵב - נַחֲמָן כ"ץ

הנראה לא היה לו מספיק פנאי לעדכן את ראש הישיבה כיצד ולהיכן נסעת...
♦♦♦

אני נכנס לשדה התעופה ולנגד עיני עומדת מטרה ברורה: להשיג את העלות הגבוהה של כרטיס הטיסה. אני חייב לטוס.

אך הפרוטות מצטברות לאיטן ואני עומד נבוך. שעת הטיסה מתקרבת, וישועה אינה נראית באופק.

מתוך לחץ פנימי עצום וסערה, פתאום מאיר לי שלמרות המעלה העצומה של הראש השנה אצל הרבי - הכל כמוכן תלוי ברצונו יתברך. קיבלתי החלטה לבטל את עצמי להנהגתו של הקב"ה אם ירצה שאסע, אהיה שם. אם לא, הנני מקבל זאת בלב שלם!

כך התבטלתי לחלוטין להנהגתו של השי"ת. דווקא אחר אינספור שעות של מאמצים וטרחה, מסירות נפש ולקייחת סיכונים גדולים, דווקא אז עצמתי עיניים והבנתי שהנני מבוטל בתכלית הביטול להנהגה העליונה. מה שה' ירצה - זה רק זה מה שיקרה עמי. כך לימד רבינו הקדוש.

אולי עצת הצדיק פעלה בשמיים גדולת ובלבלה את השטן, כיוון שהנס הגיע מיד לאחר מכן!...

ר' יוסף-נחמן לוי מתקשר אליי שהוא לווה באופן אישי סכום כסף גדול מהגמ"ח והוא נתון לי בכדי שאשיב לו אותו כמלווה פרטי. הבטתי משתומם על המזווה שבידי, נושא עיניים בתודה ומבין בצורה המוחשית ביותר עד כמה עצותיו של הצדיק הן סם החיים!

רביה, הגעת!

המניעות לא הסתיימו בזאת, הדרך הייתה ארוכה ומתישה. אך בסוף זה קורה ואני מטפס את רחוב בילינסקי יחד עם כל עם ישראל - כשפתאום אני מאמין לבניין המתנוסס מולי: הציון הקדוש!

בהתרגשות רבה התחלתי לרוץ פנימה, אך גם ברגעים הללו עדיין ניצבה המניעה, והפעם בדמות שומר גוי שמבהיר לי שאין סיכוי שאכנס לציון עם המזווה...

נאלצתי ללכת להניח את המזווה והתיק בקלויז הסמוך, שם כבר נשארתי אף לסליחות ותפילת שחרית. לאחר מכן טבלתי במקווה ואז נכנסתי לקודש הקדשים, לרבי הקדוש שהעיד שהוא יודע כל מה שעבר עלי מיום היוולדי וכל מה שיעבור עלי עד יום מותי ועד הסוף האחרון. לרופא נשמת.

הפגישה הייתה מרגשת וכמדומה שאין מילים לתארה.

למחרת נסעתי לציון של רבי נתן. זאת הייתה נסיעה מפרכת, אך ברגע שנכנסתי לציונו - כמו נפתחו בי מעיינות אינסופיים של בכי. מיררתי

את כל תלאות חיי בבכי שלא היה זכור לי כמותו מעודי. הדמעות שטפו אותי, טיהרו את כל הזוהמה והלכלוך.

כך הוא דרכו של הכובס

אחר החזרה מהנסיעה לרבי נתן, חזרתי סחוט ומותש והלכתי לישון. כאשר התעוררתי היה זה אחרי הסליחות של זכור-ברית.

תחושת החמצה גאתה בי.

וברשותכם, חשוב לי לעצור כאן את הסיפור ולהעביר מסר שחוויתי בזמן זה בצורה מוחשית ביותר:

פעמים אדם מגיע לציון הקדוש וחפץ, בצדק, להמשיך ולספוג את הנוסח המוכר והנחות הנעימה. צריך להבין שזה בלתי אפשרי.

דומה הדבר למכבסה: בכדי לכבס ולנקות חולצה מכל כתמיה, אין אפשרות להשאיר אותה זקופה ונאה. הקיימות וההרתחה הם חלק בלתי נפרד מכיבוסה והלבנתה!

אומן זו מכבסה, הצדיק מכבס את נשמתך ומזכך אותה. זהו התהליך. חשוב מאוד לזכור זאת ולא ליפול מה"קיימות" וה"הרתחות" שפעמים רבות מתלוות אל הנסיעה. להיפך, אלו הם ההוכחה שאנו אכן בדרך אל הניקיון המושלם!...

במיוחד בשנים האחרונות כשהנסיעה הפכה להיות מורכבת ורבים מגיעים לציון מרוקנים וחסרי כוח. חשוב מאוד לזכור ולשנן שלמרות המעברים והתחושות שפעמים דלות ביותר - עיקר העיקרים היא הזכות שזכינו להגיע לציון הקדוש בראש השנה, ומה לנו להישבר מכל השאר.

התנאים הגשמיים שהיו לי באומן היו גרועים ואף מביישים, אך למרות חיפוי על האי-נוחות התרגשות רבה, הזכות וההתפעמות שאני זוכה להיות באומן! - - -

מחלוקת וביזיונות לכבוד הצדיק

אחר שובי מאומן הייתה לי תקופה איכותית בישיבה. אני ומשה-ישראל ישבנו יחד בבית הכנסת סמוך לישיבה, ששימש בעיקר לתפילות ובו יכולנו ללמוד בסתר את ספרי רבינו הקדוש.

בדרך אגב, בחג הסוכות נחשפתי לראשונה לעצת המילתא דשטותא! היה בזה השגחה שרק אז גיליתי את עצה זו, כיוון שבשלב זה כבר הייתי מבוטל לחלוטין לרבינו ומסוגל להבין אותה.

זכורני שבשמחת תורה בעיצומם של ההקפות נעמדתי ליד ר' משה-ישראל כששרו 'הבדילנו מן התועים'. כששנינו מבינים בנפשנו כמה עלינו להודות לה' על שהצילנו מחיים של

טעות ותהיה. וכפי שרבי נתן מדגיש במכתביו שהכוונה בזה גם על החולקים על רבינו...
♦♦♦

אחר סוכות הכרתי בחור ליטאי שהתקרב לברסלב, והוא הזמין אותי להצטרף לחבורה של בני-תורה ליטאים שהתקיימה בבני ברק. בכל פעם שהגעתי לשם התמלאתי בחיות גדולה.

באותה תקופה עברתי הרבה התבררות בענייניו של רבינו. הספר שהכי דיבר לי ללב בעת ההיא, היה 'העצות המבוארות' של נכד רבינו רבי שמשון ברסקי זצ"ל. הרגשתי ממש שאני עולה לפסגות עם הספר הזה והוא מסייע לי בתהליך ההתבררות.

בסוף חודש חשוון ההשגחה הנהיגה שנודע לאדם מסוים שהיה קשור לצוות הישיבה שנסעתי לאומן והתקרבתי לברסלב. הוא פעל בכל דרך לסילוקו של ר' משה-ישראל מהישיבה על כך שקירב אותי לברסלב, אך אותי דווקא חפץ להשאיר בישיבה (עם מספר תנאים שדרש ממני להתחייב עליהם).

סבר לתומו כי כך אתנתק מעץ החיים. לא הבין כי ליבי ומהותי קשורים ודבוקים אל הרבי הקדוש שהעניק לי את חיי מחדש - ואיך אוכל חלילה לנטוש את תורתו?

אך הצוות בישיבה לא אהב את זה שהוא הותיר אותי בישיבה. ראש הישיבה קרא לי לחדרו ואמר: "שמעתי שנהיית ברסלב רחמנא ליצלן!". כך ניסה לקרר אותי, אבל נכח לגלות שאני עומד איתן בשלי והניח לי. כך גם איש צוות נוסף החל לפתות אותי בטיעונים מגוחכים ועלובים, כשפעם אחת הגדיל לעשות כשתמה על עצם קיומו של רבינו...

הבחורים היו צוחקים ולועגים עליי מאוד. הם היו מציקים ומבזים את כל ענייניו של רבינו, אבל אותי זה רק חישל. עברתי הרבה השפלות ובו, רבים התווכחו עמי כדיבורים קשים - אבל גיליתי כי המשותף לרוב מוחץ של הטענות והדיבורים, היא בורות עצומה בעקרונות הבסיסיים ביותר ביהדות!

כך לדוגמא, ראש המתווכחים היה מנסה להפגין ידע ולהוכיח ראיות מתורת החסידות - אך לא ידע כלל היכן המקור לאמונת חכמים - - -

המלחמה ברבינו

התקופה אחרי שמה-ישראל עזב את הישיבה לא הייתה קלה עבורי. אמנם התכתבנו והייתי יושב הרבה באותו בית-הכנסת, אך עבודת היחיד מורכבת הרבה יותר.

בערך בחודש סיוון ה' רצה לנסות אותי האם אהיה מוכן להקריב למען ההתקרבות לרביה"ק. ככל הנראה היה עליי להראות

לרביה שאני בשקו גם אם יעבור עלי הרבה. שלחו אותי מהישיבה.

ברגע אחד הורו לי לעזוב את הישיבה בצורה מיידית. כה פחדו מההפצה, שלא הורשתי להישאר למספר שעות ולארוז ברוגע.

זה היה פרק מורכב מאוד, אך השי"ת היה בעזרי. לא היה לי אפילו לרגע קל פקפוק וספק בדרכי. הייתי מוכן לעבור את כל הביזיונות והקשיים למען ההתקרבות לאור האורות. תחושתי הייתה שהמלחמה כאן היא ברבינו הקדוש, שאותו ייצגתי בגאון.

בין רגע החלה עבורי תקופה לא קלה. חזרתי לבית הוריי, כשעדיין התקרבותי הייתה בהסתרה. כעבור זמן מה הוריי קישרו אותי לחברותא מכולל בית-הלל, נסעתי אליו כל יום כדי ללמוד איתו. בתקופה הזו זכיתי לשפוך הרבה את ליבי לפני השי"ת מתוך המצר והקושי.

התנגדות עיוורת

ניסיתי להתקבל לישיבות רבות, אך זה היה מורכב. המקום היחיד שהסכים לקבל אותי היה מקום של מתנגדים.

הם היו מבזים ומשפילים את ענייניו של רבינו הקדוש. למרבה הכאב היה זה מקום של סגידה למגיד-שיעור, ולעומת זאת שנאה עיוורת כנגד רבינו וכל תורת החסידות. הרגשתי שנפלתי מן הפח אל הפחת. הם באמת קיררו והכניסו ארס נוראי בכל מה שיש לו שייכות לחסידות.

התנחמתי בכך שלפחות הייתי באיזור המרכז ויכולתי להיפגש עם מקורבים ואנ"ש. כך הצלחתי לשרוד ולעמוד על עמדי. החבאתי את ספריי בבית הכנסת סמוך, וכך הייתי אומר את האמירות' לפני ראש השנה. הייתי בורח מהישיבה ויושב שם.

עם זאת, את הליקוטי תפילות שמרתי בחדרי בישיבה. היה שם בחור מבוגר, נין של ר' לוי יצחק בנדר זצ"ל, שהחזיק ברשותו את הספר 'איש חסיד' על סבו. אף אחד לא העז לומר לו מילה - כי זה הרי סביו...

פעם עיינתי בספר ולפתע בחור עבר במקום ו'תפס' אותי, בעודו צועק עלי ומבזי בצורה נוראית - אך 'בצר הרחבת לי' ולעומתו היה בישיבה בחור מקורב שיחדיו בנינו חבורה חדשה של משתוקקים המתאספים מדי שבוע לעסוק בתורת רביה"ק בסתרי סתרים.

הוא העז יותר לדבר על ענייניו של רבינו. היה לוקח בחורים ליער, ופעם אחת אף הצליח להביא את אחד מהמתנגדים הגדולים ביותר לראש השנה באומן כתירוץ שזה משהו מהנה! (כס"ד נודע לי שאותו אחד המשיך לבוא לאומן גם שנים לאחר מכן...)

בהתרגשות רבה התחלתי לרוץ פנימה, אך גם ברגעים הללו עדיין ניצבה המניעה, והפעם בדמות שוקד גוי שמבהיר לי שאין סיכוי שאכנס לציון עם המזווה...

בית של רבינו

אחרי שנה עזבתי שם ועברתי מספר חודשים למקום אחר ומשם לישיבה בבית שמש. באותה תקופה הסתובבתי בבית כנסת של חסידי ברסלב בבית שמש, וכל רצוני ומאודי היה לזכות ולהתחתן מוקדם ועוד לפני גיל עשרים.

בסופו של דבר התארסתי בסוף שנת תשע"ו וזכיתי להיכנס לביתו של הרה"ג רבי בצלאל גלינסקי שליט"א. הוריי ידעו שהם חסידי ברסלב ולא חלמו לרגע שזהו אכן השידוך שלי, אך השי"ת חושב מחשבות והשלים את רצונותיו.

לאחר חתונתי גרתי בשכונת רמות שבירושלים במשך מספר שנים, שם זכיתי בחסדי השי"ת המרובים לטעום מהמתיקות הנפלאה שבשיעורי הרה"ח ר' אליהו נהרי שליט"א. זוהי תקופה שרישומה נחרט בי.

כעבור מספר שנים עברתי להתגורר בהר יונה, אשר בה אני זוכה כיום לדיבוק חברים נפלא. הקשר עמם מוכיח בכל יום עד כמה מדויקים דברי רבי נתן שעיקר ההתקרבות לצדיק הוא דווקא על ידי נקודת החבר!

כל יום הוא מסע התקרבות חדש

פעמים רבות אני אומר: אני בן 11 שנים. ביום התקרבותי - חיי ניתנו לי מחדש, במתנה גמורה.

עם זאת, יש לדעת ולזכור שמסע ההתקרבות הינו תהליך ארוך שלא פוסק לרגע. כל יום הוא הליך לידה מחדש, ויש להמשיך בכל עת בהתקרבות ולא להרפות הימנו לרגע.

אשרינו ואשרי חלקינו!

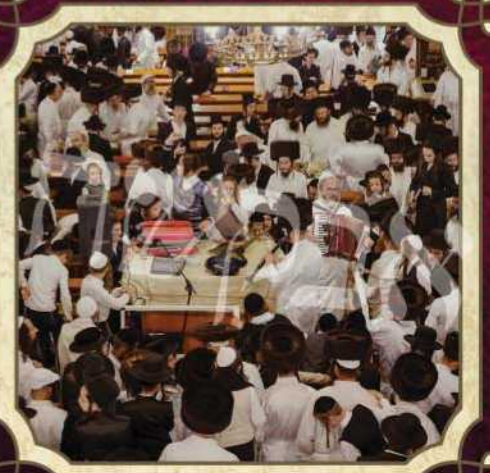

טעימה קטנה ממראות הקיבוץ באומן ה'תשפ"ה

NACHMAN PASTAG

יש 'קונה עולמו' בראש השנה אחד!

עם סיום הפעילות בימי הקיבוץ באומן פנינו לראיין את ר' הערש'ל רוזנטון הי"ו, מייסד ומפעיל הארגון החשוב 'קונה עולמו'. הארגון ששם לו למטרה להאיר ולעודד ליבם של ישראל, לטעם ספריו ועצותיו של החל טבע מקור חכמה.

מה הייתה הבשורה של ר' הערש'ל בתחום ההפצה?

במוצאי ר"ה דאשתקד פגשתי בציון את הר"ר נתן בורשטיין, המוכר מפועליו המרובים בתחום ההפצה. לאחר איחול הדדי בגמר חתימה טובה ושהשנה הבאה תהיה שנת הפצת המעיינות כדבעי, התעוררתי ושאלתי אותו: איך אני יכול לזכות כעת לעסוק בהפצה?

ר' נתן בורשטיין ענה לי, שיש לו בדירה מזוודה מאובקת עם ספרי רבינו, אותם אני יכול למכור בתור 'צידה לדרך' לכל מי שנמצא כעת בציון.

כך עשיתי. נעמדתי יחד עם חבר נוסף מול הציון, ומכרנו את הספר ליקוטי מוהר"ן מהדורת כיס. באותם שעות שעמדתי ומכרתי את הספרים

נפקחו עיני, גיליתי שלא הכרתי כלל את הקיבוץ על שלל גווניו, כפי שהוא אכן במציאות!

לפחות 30 אחוז ממשתתפי הקיבוץ, הם אנשים כאלו שנסאבו בדרך זו או אחרת לקיבוץ, ואין להם שום חיבור מודע, לדעת והעצות של רבינו. הלב כואב לראות את כל אותם נשמות שזכו ונטלו חלק בקיבוץ, בידעה שכשהם חוזרים הביתה, אין להם כלום עם רבינו במשך כל השנה. כל אחד מהם מסתובב במוצאי ראש השנה עם 'אורות', אך הם לא יודעים כלום מרבינו, ממש 'תשתכנה אבני קודש בראש כל חוצות'.

מאז אותו לילה התמלאתי ברצונות לעשות משהו אמיתי בעיני, עד שבסייעתא דשמיא הצלחנו לשלוח באוניית משא קרוב לטון ספרים להפצה. מדובר על יותר מעשרת אלפים ספרים!

מלבד ספרים אלו, השתמשנו בעוד אלפי ספרים נוספים שכבר היו באומן, אותם הפצנו ומכרנו בדוכן תחת הסלוגן: 'לקחת את רבינו הביתה'.

את הספרים מכרנו במחיר הקרן ממש, על מנת לתת הזדמנות לנשמות רבות ככל האפשר. מאמצינו אכן נשאו פרי, הספרים נחטפו כמו לחמניות טריות, היינו צריכים לשנע כל העת עוד ועוד ספרים למקום המכירה.

על מנת לתת מענה מושלם, ריכזנו במאמצים מרובים, מידע רב העשוי לעניין ולמשוך ציבור המגיע מחוץ לברסלב. כגון: מידע על קווי תוכן, מאגר של סיפורי התקרבות, שיבוץ חברות, עלונים, נקודות מכירת ספרים, שיעורים ועוד.

התאמנו את כל המידע לפי חלוקה של שבע סגנונות וקהלי יעד שונים: ציבור אמריקאי, חסידי אמריקאי, חסידי כללי, ליטאים, ספרדים בני תורה, כיפות סרוגות, חוזרים בתשובה.

הדפסנו את כל המידע על גבי פרוספקטים בעיצוב מושך עין, כל פרוספקט הותאם עם גרפיקה ותמונות ייעודיות לפי המגור המתאים, אותם חילקנו לכל מי שפנה לדוכן ההפצה - הכל בכדי להנגיש ולקרב את הדעת של רבינו עבור כל אחד ואחד.

באיזו דרך אתם מפיצים את הספרים כל השנה?

ניצול הזדמנויות - זהו המפתח לכל מכירות הספרים שלנו. אנו מחפשים זמנים ומקומות בהם הלבבות פתוחים.

בראש ובראשונה אנו מנצלים את היארצייט של רבינו הקדוש, יום זה הינו מכרה זהב של ממש, היות והרבה יהודים יש להם לב חם ליארצייט של צדיקים.

אנו עומדים בכמה שטיבלאך בעיר ביתר עילית ובירושלים. מאחורי כל דוכן ניצבת מערכת כריזה בה מושמעת המנגינה 'טעמה כי טוב סחרה'... בניגון הידוע מאשת חיל.

כשנוכחנו לראות שעסק ההפצה אינו כל כך מורכב, התחלנו להעמיד דוכנים גם ביום פטירת מוהר"ן בכמה וכמה מוקדים.

ניצלנו גם את האירוע של יריד ספרי חסידות הגדול המתקיים ב"ט כסליו, בו אנשים מסתובבים וממלאים עגלות בספרים רבים. היינו אף בכמה אירועים של המשפיע ר' אלימלך בידרמן ועוד.

זכינו למכור אלפי ספרים בזמני העלייה לקברי צדיקים ברחבי הארץ. אנו נעמדים דווקא בזמנים אלו, בהם עולה עם ישראל בהמוניו לפעול ישועות בגשמיות וברוחניות. רואים בחוש שכשיש איזו שהיא התעוררות לאדם, הרבה יותר קל לו לאזור אומץ ולקנות את ספרי רבינו.

מכרנו את הספרים בציון האור החיים, שם נמכרו כ-4,000 ספרים, וכן בקבר הבאבא סאלי, שם מכרנו למעלה מ-10,000 ספרים. כמו כן היינו בקבר השל"ה בער"ס, בקבר שמעון הצדיק ביום ההילולא ובל"ג בעומר, וכן בעגור בקבר ר' יצחק גבירא ועוד.

מה הן התגובות של הקונים?

כמעט כל מי שניגש וקונה את הספרים, אפשר לראות עליו מעין הרגשה של סיפוק, שהנה מצא את שאהבה נפשו. לפעמים אנשים ניגשים ומתעניינים הרבה על הספרים ועל ברסלב בכלל, אפשר לזהות עליהם כי זו לא ההיכרות הראשונה שלהם עם ברסלב.

לא אחת ולא שתיים, אנשים מבקשים מאיתנו להחזיר להם עודף במהירות, כדי שהם יוכלו להסתלק מהר מהדוכן... כך אנו נתקלים בכאלו שעקבו אחרינו, ונגשו אלינו רק אחרי שהעמסנו את כל הספרים לרכב. שם באין רואים, ביקשו מעט צרי להשיב את נפשם.

מי שבתוך ברסלב לא מספיק מודע למה שקורה בחוץ. המציאות היא שרוב הציבור אוהד את ברסלב, אין כמעט כאלו שהם במצב של 'אנטי'. כל

אחד יודע שיש לברסלב מה למכור, הרבה אנשים מרגישים חיבור עם איזה נקודה של ברסלב, נקודה השייכת לליבם הנמצאת רק אצל רבינו הקדוש.

שמנו לב לכך שברסלב אינה מספיק נגישה לציבור החסידי, ולציבור בני התורה והישיבות. הרי כל מי שעוסק מעט במשא ומתן מבין, כי על מנת למכור את המוצר אותו הוא משווק, עליו לדבר בשפה של הקונה. כן הוא הדבר גם ממכירת ספרי רבינו, ולהאיר את תורת רבינו בלבבות עם ישראל. כל אחד צריך לפעול ולעסוק עם בני אדם הדומים לו, איתם יש לו שפה ותרבות משותפת.

בעת מכירת הספרים אני משתדל להכריז דיבורים פשוטים כמו: 'כאן תוכל לקנות ספר שיחיה אותך', 'ספר שיגרום לך קרבת אלוקים' ועוד. דיבורים הנאמרים מתוך אמת, יש להם חן מיוחד. לא צריך הרבה בשביל לקרב אנשים לספרי רבינו הקדוש.

מלבד זאת אין כמעט ספרי ברסלב בחנויות. גם המעט שכן נמצא הוא יקר מאוד, ובדרך כלל הוא אף מההוצאות הישנות.

במכירות הספרים אנו לוקחים על עצמנו את כל הוצאות הנלוות, על מנת להנגיש אותם לציבור הרחב עד כמה שניתן. אנו מוכרים את הספרים באותו מחיר שקנינו אותם.

לפעמים הפער בין ספר שעולה 12 שקלים לספר שמחירו 15 שקלים, הוא שמים וארץ. אצל כולם קיים רצון לעיין ולפתוח ספרי ברסלב, אך הרצון לא מספיק גדול. אם נגיש להם את הספרים על מגש של כסף הם יקנו. ואם לא, הם לא יעשו מאמץ מיוחד כדי לקנות את הספרים. מסיבה זו, נדיר לראות אנשים נכנסים לבית המדרש של ברסלב כדי לקנות ספרים.

ההפצה והמכירה של הספרים אינה ממקום של התנשאות חלילה. לא פיתחתי שיטה איך להפיץ, וכיצד לשכנע אנשים לקנות. אנו מקיימים בפשיטות את מה שרבינו הקדוש ציווה אותנו, לגלות את הסגולה לעם סגולה.

אמנם אי אפשר לצאת ידי חובת כולם. לכן, גם אם בין העוברים ושיבים, ישנם כאלו שלא התלהבו יתר על המידה ממכירת ספרי ברסלב ברחוב, אנו יודעים כי באנו בשליחותו של רבינו, ובטוחים כי בכוחו של רבינו הקדוש יתהפך הכל לטובה. מי יודע אולי דווקא בדרך זו, יזכו לבסוף לדעת מאור האורות.

היו לי גם מקרים בהם עמדתי שעות ובקושי הצלחתי למכור משהו, בזמן שחלפו על פני אנשים רבים ולא העיפו לעברי מבט. בשעת מעשה זה קשה מאוד, יש הרגשה כאילו כל היגיעה היתה לריק. בזמנים אלו אני מחזק את עצמי כי עסק ההפצה אינו עסק פרטי שלי. אני משרת את רבינו הקדוש, ואין זה מענייני לחקור ולבדוק מה

כשהרבי שיאנו 'ויאס'??

- ר' שלום לידר הי"ד -

"התעוררתי מהשינה בבת אחת, הרגשתי כאילו קיבלתי סטייה חזקה"
ר' שלום מנענע בראשו כאילו הוא עדיין באותו מעמד "ידעתי שחיי
השתנו בדקות בודדות אלו מן הקצה אל הקצה, בתת הכרתי הבנתי
או שאשתגע לגמרי חלילה, או שאצטרך להתחיל לחפש אחרי משהו
שאני לא יודע מהו, אבל להמשיך לחיות את חיי כמו שהיו, הבנתי
שלא אוכל יותר.

זה כאב לי מאוד. למה הוא עשה לי את זה? למה הוא 'תלש'
אותי מ"חיי השלווים והרגועים?"
החלטתי שאני לא מגיע לכאן יותר לעולם.

זו שהביאה את הנכד לחזור למקורות.

מתחילת השיחה מדגיש לנו ר' שלום שני דברים: האחד, שהמקום שבו הוא גדל, היה מקום טוב, והסיבה בשלה הוא התקרב לרבינו, הוא הרצון לחיות עם רבי 'חי', ולקיים את תכליתו בעולמו בשלימות, ולא בקופת חולים' כפי שהוא מגדיר את זה, את ברסלב הוא מגדיר כ'בית חולים', זה המקום האמיתי לטיפול בחולי העולם הזה שיזכו לרפואה אמיתית.

הדבר השני, שבניגוד לרבים מהמתקרבים, הוא לא התקרב ממקום של קושי, לא במונח הגשמי, ואף לא במונח הרוחני, הוא לא חיפש ולא ביקש, טוב היה לו בחייו, ודווקא מהמקום הזה הוא ידע שבשביל לחיות חיי עולם הוא חייב למצא את היעד הנעלם של החיים.

הנסיעה לצדיק וההחלטה הגורלית

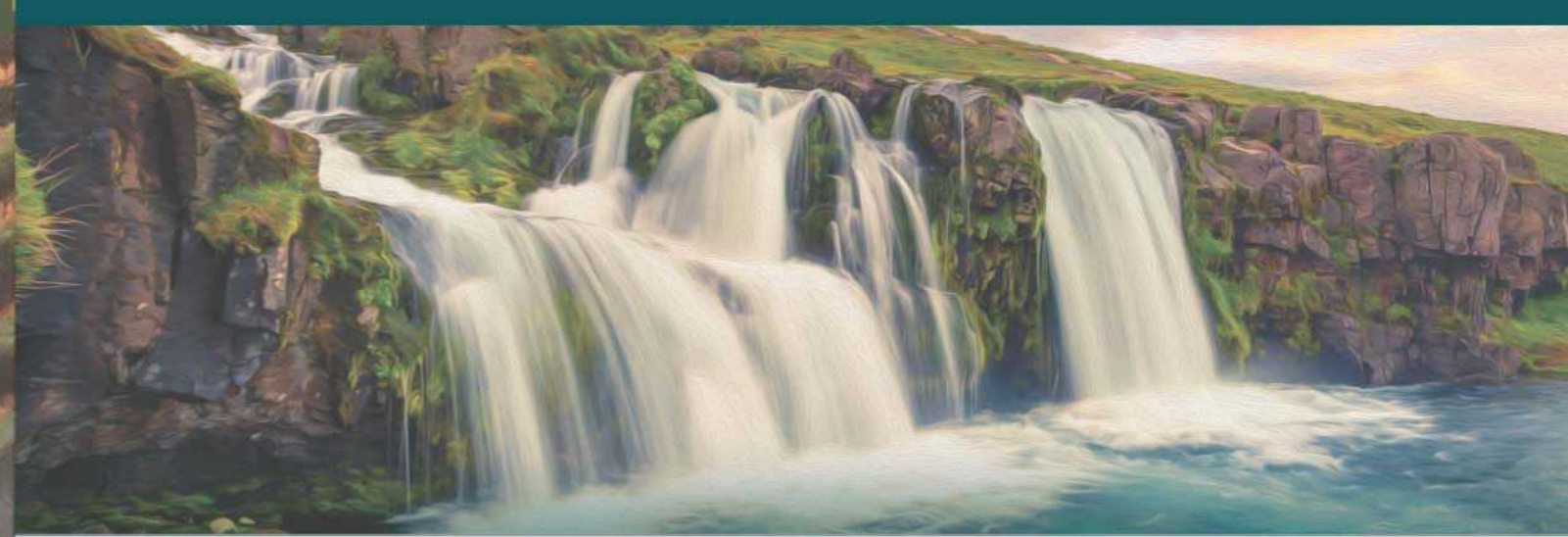
"הייתי אדם הכי מקובל בחברה, אדם שמח ומאושר, משפחה וילדים, גם כלכלית הייתי ב"ה מסודר, לא היה חסר לי כלום" פותח

זכות אבות:

סבא חסיד ברסלב וזמירות מלוה מלכה של חסידי ברסלב

הוא גדל בחסידות הרחוקה מברסלב ומנהגיה, כממזרח למערב. את ילדותו ואף את בחרותו הוא עבר ללא שמץ של רצון להיות חסיד ברסלב, הוא לא חשב על הכיוון הזה ולא חלם שאי פעם הוא יהיה חסיד ברסלב. הכל עבד לפי הספר, תלמוד תורה, ישיבה קטנה וישיבה גדולה, חתונה, הכל באותה חסידות ובאותו מקום. דווקא לכן הייתה ההתקרבות שלו מזוהר בעיני רוב ככל הסובבים אותו.

ניצוץ אחד דלק בקרבתו, היה זה סבו החסיד ר' שמואל נח גוז בנו של החסיד הנודע ר' אברהם גוז זצ"ל מחסידי ברסלב בבני ברק (חמיו של הרה"ח ר' יחיאל מאיר צוקר ז"ל), שזכה לעבוד את השי"ת בתמימות ובפשיטות כחסיד ברסלב, הוא היה נוהג להגיע לביתם בכל מוצאי שבת, שם היה מפזם את הזמירות בניגוני ברסלב, בסעודת מלוה מלכה. בשבתות בהם אביו היה נוסע למרכז החסידות, היה שלום הילד הולך עם סבו להתפלל בביהכ"ס ברסלב מיימון. אולי 'זכות אבות' היא

בדרך כלל מי שעוסק בהפצה מעדיף לא לבקש טובות מאנשים, הוא לא יכול לנחש האם התוכניות שיש לו מעניינות בכלל את בן שיחו. אך אם תפנו אליהם, תראו עד כמה ניתן במעשה פשוט לקיים את רצונו של רבינו הקדוש - שיפוצו מעיינותיו חוצה.

אם לצאת ולהיטלטל מעיר לעיר אינו דבר השווה לכל נפש - לעזור ולסייע לכל מי שכן עוסק בזה, ודאי שווה לכל נפש. אני יכול למנות דוגמאות רבות בהם רק בזכות העזרה שקיבלתי, יכולתי לצאת ולמכור את הספרים:

לקראת המכירה הגדולה ב"ט כסליו, היה עלינו להדביק מחירים על כל הספרים. מכיוון שהזמן היה קצר, הצטרף אלי יהודי מכובד מאנ"ש שלא חס על כבודו, ובמשך שעות עבדנו בתוך מחסן אפל לסיים את המלאכה.

כמו כן לקראת כל נסיעת הפצה, אני פונה לכמה מאנ"ש שגילו בפני את דעתם, כי הם חפצים באמת לתת מעצמם להפצה. מהם אני מבקש שיעזרו לי להעמיס ארגזי ספרים על הרכב, להצטרף אלי למכירת הספרים, או לפחות לסייע בהקמת הדוכן וללכת. כמו כן, נדרשת עזרה בהכנת פרסומות לעסק ההפצה ותלייתן, וכהנה דוגמאות לרוב.

לקראת שנה הבאה אנו מתכוננים למסד יותר את ההפצה באומן. ככוונתנו לאסוף את ספרי ברסלב מכל ההוצאות לאור - מדובר בכ-30 עד 40 הוצאות, ולשלוח את כל הספרים לאומן. שם נרכז את כל הספרים בצורה מסודרת וממוספרת, וכל אחד שיהיה מעוניין בכל ספר שהוא, יוכל להזמין את הספר ולקבלו עד הבית. גם למערך כזה נדרשת עזרה רבה בשליחת הספרים לאומן ועוד.

אם כל אחד יצא קצת מהמשבצת שלו, ויטרח בעסק ההפצה לפי כישורונותיו והפנאי העומד לרשותו, כל מערך ההפצה יעלה בכמה רמות. כל מפיק יוכל לעזור לסייע לרעהו, יד ימין תדע מה יד שמאל עושה, וביחד ניתן להפוך עולמות.

על שיחתו הידועה של רבינו הקדוש כי יש אצלו ג' כתות: כת הבאה לחטוף שיריים, כת הבאה לשמוע תורה וכת שלישית האפויים אצלו בלב - היה אומר הרה"ח ר' גדליה קעניג זצ"ל, כי מלבד שלש כיתות אלו, ישנה כת רביעית - בני משפחתו של רבינו הקדוש.

מי הם הזוכים להימנות על משפחתו של רבינו? את התשובה על כך מצאנו בסיפורי מעשיות במעשה מחיגר. שם מספר רבינו כי החכם קרא לבני משפחתו, וציווה אותם שעיקר עסקם יהיה להשקות אילנות. הוא אומר מעתה, כי אלו שעיקר עסקם הוא השקיית אילנות - הם אלו השייכים לכת הרביעית.

כלל הדברים: רבינו הקדוש נטע בנו את השם 'חסידי ברסלב', לאמור כי יש לנו לב בשר. בעסק ההפצה אין צריך דבר מלבד לב - 'תנה בני ליבך ל'. מי שילך בדרך זו יראה ויבין ממילא כיצד ואיך ניתן להרבות חיילים לקדושה, עד שנזכה בקרוב להתגשמות הנבואה 'ונתתי לכם לב בשר' - שיהיו כל העולם אנשי ברסלב (חיי מוהר"ן).

היו התוצאות. מלבד כל זאת, שווה לעמוד ולצעוק חמש שעות, גם בשביל שני יהודים בלבד יזכו לפתוח את הספרים הקדושים.

האם כל אחד מסוגל לעמוד ולמכור ספרים?

מצוות ה'הפצה' הינה ציווי של רבינו הקדוש. כשם שבכל עצותיו והנהגותיו של רבינו, אותה עצה מתפרשת אצל כל אחד בצורה שונה, כך זה גם בהפצה - לכל אחד יש את הכישרונות שלו, אותם הוא יכול לתרום להפצה.

זאת עלינו לחזור ולשנן היטב: הפצה אינה מעלה טובה, שאשרי הזוכה לקיימה. כל חסיד ברסלב המאמין בנצחיות תורת רבינו הקדוש, ויודע כי כל הגאולה ותיקון העולמות תלויים בכך שיתקבל ספרו ועצותיו בעולם, בהכרח שיעסק בפועל בעסק הקדוש של ההפצה.

אלו הזוכים לקיים בפשיטות 'פוצו מעיינותיך חוצה', הם בודדים בתוך ים של מטלות. רוב פעולות ההפצה נעשים על ידי מספר קטן יחסית של אנשי מסירות נפש, המשליכים נפשם מנגד למען כבוד רבינו הקדוש. אך דבר הנעשה מתוך התאמצות יתירה אינו מחזיק מעמד. אני אישית מכיר כמה וכמה מאנ"ש שעסקו בהפצה, ולא היו מסוגלים להמשיך יותר, מחמת חוסר כח אדם. מצב כזה גורם לשחיקה, וכל הכוחות עלולים להיגמר מהר מאוד. רבי נתן בצוואתו התווה לנו את הדרך כיצד יש לעסוק בהפצה. ראשית כל צריך להיות חזקים ב'רצון' - לדעת שעסק ההפצה מוטל עלינו, לרצות מאוד לקחת חלק בזה.

כל אחד הרי מכיר בסביבתו אדם הזוכה להפיץ. אם תפנו אליהם תגלו כי לכל אחד מהם יש פנקס מלא בתוכניות ורעיונות כיצד לשדרג את עסק ההפצה.

ר' שלום במעשה התקרבותו לרבינו הקדוש "לימדתי כמלמד בת"ו, ובאחד משבתות החורף החליטו בהנהלת הת"ת לקיים נסיעה לקברי צדיקים באוקראינה, כשגולת הכותרת הייתה שבת באומן.

כך מצאנו את עצמינו מתגלגלים באוקראינה. כשהגענו למז'בוז', לציון הבעש"ט הקדוש, אמר לי אחד מהמלמדים שהיה ממש 'מתנגד' לברסלב, 'פה זה המקום, כאן זה כל התכלית של המסע וצריך לנצל את הזמן', כמובן שאני מבחינתי לא ראיתי את זה בצורה הזו, מעולם לא שמעתי התנגדות לברסלב, וכמו שסיפרתי, אף היה לי סבא חסיד ברסלב, כך שלא ראיתי בציון רבינו בעיה כלשהי. **אותו 'מתנגד' שכמוכן הקפיד גם לא לגשת לציון בכלל בכל זמן שהותינו שם, התקשר אלי לפני כחודש ודיבר איתי שהוא כבר לא כזה מתנגד...**

הגענו לאומן. נכנסנו לציון, אמרנו את התיקון הכללי לפי הסדר, עם נתינת פרוטה לצדקה, וחזרנו לאכסניה. הייתה שבת נפלאה, לכאורה ללא כל קשר לרבינו, האוכל, השירים, הדברי תורה, נהנינו ושמתנו מאד.

במוצאי שבת, נדברו החברים שייצאו מאומן בשעה 7:00 בבוקר, החלטתי שאנצל את הזמן כדי להיות קצת בציון. קצת תהלים. קצת לבקש.

'מה' השם שואל מעמך

ר' שלום חוזר לרגעים הבאים, וכמו מתנתק מאיתנו, מנסה איכשהו לומר את המילים שלא יכולות באמת לבטא את הרגשות להסביר מה שאירע איתו.

"הציון היה ריק מאנשים כמעט לגמרי. התיישבתי והתחלתי לומר תהלים, ותוך כדי התחלתי לנמנם..."

ואז...

"העתוררתי עם הרגשה כאילו מישהו נתן לי 'סטירה חזקה', הראש שלי נבקע בבום אדיר - אני ממש לא אדם של רגשות ודמיונות - אבל אין לי את האפשרות להסביר למה ואיך, חדרה למוחי ההכרה בצורה הכי עוצמתית שיש, בדמות שאלה פשוטה... 'מה'???"

היה לי יעד בחיים שיהיה לי ילדים ויש לי ב"ה, יעד של שלושה כלכלית ויש לי בחסדו יתברך, בחברה אני מסתדר.

מה היעד הבא שלי בחיים?? מה עוד יש לעשות?

רבינו אמר לרבי נתן שישאל אנשים רק 'מה? מה התכלית כאן מכל העולם הזה. אותי שאל את זה רבינו בעצמו. מה???"

ובאותם רגעים הבנתי וידעתי שחיי השתנו מן הקצה אל הקצה, לא אוכל להישאר יותר בפניה השלווה שהשליתי את עצמי שבנית לי, בתת הכרתי ידעתי שמעכשיו לא יהיה לי שקט, או שאענה על השאלה או שהיא תנקר במוחי עד כדי איבוד השפיות, שזה היה נראה לי יותר קרוב, כי לא הכרתי וראיתי אפשרות אחרת...

ומכיוון שלא חיפשתי את זה ולא ביקשתי את זה, הרגשתי הרגשה של כעס, למה רבינו עשה לי את זה, למה הוא הוביל אותי למקום שאינני יכול להתחמק ממנו? מרוב תסכול, החלטתי שאני לא דורך יותר בציון ולא חוזר יותר, חזרתי במהירות לאכסניה וביקשתי לברוח מהר ככל האפשר, לא הסכמתי להיפרד מרבינו. מבחינתי אני מעוניין לברוח וכמה שיותר מהר יותר טוב.

הרבי מלווה בכל דבר ודבר, הרבה יותר מאשר רבי שחי בגוף'

ר' שלום חוזר הביתה. אך השאלה ממשיכה לנקר במוחו ואינה מרפה. "חזרתי מפוחד, לא ידעתי מה לעשות עם עצמי. אמנם הפחד

נגמר לאט לאט, אך השאלה עצמה המשיכה. בשלב מסויים הוא מבין שאין לו מדריך לחיים, רבי שילך איתו וילווח אותו וידריך אותו על כל צעד ושעל, והוא מתחיל לבקש מהש"ת, 'עזור לי שאזכה למצוא רבי'.

"אבל זה היה עם 'חסימה', כלומר לא הסכמתי לחשוב בכלל על כיוון של ברסלב, והתפילה הזו הפכה בעצמה למצוות אנשים מלומדה, עד שהבנתי שאין לי ברירה ואם אני רוצה לעזור לעצמי אני חייב לקבל גם את ברסלב כאפשרות לרבי בשבילי..."

נסעתי למירון עם כמה חברים, וקניתי את הספרים השתפכות הנפש ומשיבת נפש, התחלתי ללמוד את זה, התחלתי לחיות, היום אני לא יכול להסביר לאדם שלא חי את זה, **מה הפירוש לחיות עם רבי בכל עניין, לאו דווקא התחזקות, לפעמים הרבי מלמד אותי לזוּת, לא להתעקש, אבל בכל נושא אני יודע מרגיש וחי שיש לי הדרכה ברורה.**

כששני אנשים מדברים בעבודת ה', אני לא צריך להסתכל עליהם בשביל לדעת שהם חסידי ברסלב

אחד שאל אותי מה אני עושה כשיש לי שאלה בהנהגה כמו שידוך וכדומה, אני עונה להם שכשיהיה לי שאלה אני ישאל את האדמו"ר שלהם. גם על הטענה שאין לנו רבי חי, אני תמיד אוהב להגיב: אז מה, לטענתכם, אני צריך להיכנס לביהכ"ס שיש בו אנשים ברמה רוחנית ירודה, בגלל שיש להם רבי מפורסם שחי, ואילו מביהכ"ס של אנשים שעובדים את ה' ועושים רצון קונם, בגלל שרבים אינו חי בגוף גשמי, אני צריך להתרחק?? ואנחנו רואים בעינינו שבבתי המדרשות של אנ"ש עובדים את ה' ועושים רצוננו...

אמר לי אחד מהחברים שלי, 'כשאני עומד בתחנה ושומע שני אנשים מדברים בעבודת השם, אני לא צריך להסתובב, אני יודע שהם חסידי ברסלב...'!

אין מקום שהרבי חי ברוחניות ובגשמיות אצל כל אחד ואחד מחסידיו כמו רבינו הקדוש, הרבי אמר 'תנו לי את לבכם' זה העיקר, רק עם הסיפורי מעשיות, רק עם סיפור אחד אפשר לעבור את כל העולם, לדוגמה, בסיפור הרביעי, מעשה ממלך שגזר שמה, הרי אין היום אנוסים ואדם מבחוץ לא יבין במה זה מועיל לאחד מדוריננו, אך מי שקצת רואה, יכול להבין שאנוס זה כל אדם שהוא אנוס במעשיו מלקיים את רצון הש"ת בפרהסיא, אך כל רצונו ומגמתו היא רק לצעוק: רצוני שאוכל לקיים המצוות בפרהסיא, כי לזה משתוקקת נפש כל יהודי באשר הוא, וכן הלאה.

ואת הרעיון הזה למצא התחדשות וחיזוק בכל עניין, את הדבר הזה אנו מקבלים מרבינו, שמעניק לנו דרך חיים בכל רגע ודקה, ולכל מעשה ומחשבה ורצון.

רבינו מטפל בעם ישראל על כל גוונים, בדיוק כפי שהיה בקבלת התורה

במשך שלוש שנים השתעשעתי ברצון לנסוע לרבינו על ראש השנה, ולא הצלחתי לשבור את מניעות המוח הן מבחינה פנימית והן מבחינת החברה, בתוך כדי התקרבותי יותר ויותר, קניתי ליקוטי מוהר"ן, וכשהתחלתי ללמוד אותו, רציתי לקפל את העמוד בפניה בכל פעם שאראה דבר 'מעשי' לחיים. מהר מאד הבנתי שאני צריך לקפל את כל דפי הספר...

הגיע ראש השנה לפני כעשר שנים, החלטתי שאני חייב לנסוע לרבי שלי, קניתי כרטיס, התקשרתי לאבי שיחיה והודעתי לו על כך, לא היה נעים כ"כ, אבל ב"ה עברתי את זה, ועלייתי על המטוס לאומן.

הגעתי לאומן בערב שבת שלפני ראש השנה שחל בימים שני שלישי. ואומן כמו אומן חיתכה לי במלא צבעוניותה, רחוק לגמרי ממה שציפיתי למצוא, הגוונים המשתנים של היכלו של רבינו היכו בפרצופי

במלא העוצמה, בכלל לא הבנתי איך אני קשור לכל זה, נוסף לכך, הגעתי עם קבוצה מעדות המזרח, איתם שהייתי כל הימים כיוון שלא הכרתי אף אחד כמעט, התפללתי איתם ורקדתי איתם, הכל היה מוזר לי, כל השבת הייתי בלב נשבר, אמרתי לעצמי 'זהו ניסיתי, לא הלך, מה לעשות, יש לך מקום מסודר, חסידות מסודרת, בשביל מה אתה צריך את זה?!', השירים והדיבורים, הכל היה רחוק ממני לגמרי.

רחמי השם כי לא תמנו כי לא כלו רחמיו. בשעות אחה"צ של השבת, שלח הש"ת סללי נוחם לליבי, ורבינו הקדוש שהיבט בנשמתי, הרעף עלי בחמתו את ההבנה הפשוטה; ברסלב ורבינו - זה לא מקום רגיל, כאן זה מקום של כל עם ישראל, גם אנשים שאינם בדיוק בראש' שלי ובניגון שלי, זה עם ישראל, כולם היו בהר סיני, וכאן זה בדיוק כמו קבלת התורה, כך עם ישראל וכך זה צריך להיות ולהתקיים, או שאני חלק מזה היום, זה עם ישראל וכך זה צריך להיות ולהתקיים, או שאני חלק מזה או שלא, ואז הסכמתי להיות חלק מעם ישראל על כל גוונים.

מרגע שהבנה הזו נכנסה לליבי ואילך, החלה להתפשט אצלי ההרגשה

הכי טובה שחשתי בחיי, הרגשה שאיננה יכולה להיכתב עלי דף, ואין מקלדת שתוכל להעלות את המילים והתיבות כדי להסביר, הייתי בעולמות עליונים, חייתי ברצון עליון, הגעתי לתיקון הכללי העולמי, וביצעתי את הוידי דברים שעשה לי ניקיון אדיר בנפש, זה היה מבחינתי שיא השיאים, כשעד היום אני מחכה לרגע הזה שבו אני יוכל לעשות את הוידי דברים של ערב ראש השנה לפני הרבי שהציל את חיי הרוחניים והגשמיים כאחד. נתפסתי בשק של רבינו כבר ומבחינתי הייתי חסיד ברסלב בכל רמ"ח ושס"ה. כך המשכתי כל הראש השנה לשמוח ולרקוד עם כל מי שראיתי, ועד היום, זיכרון החיות שהייתה לי בראש השנה ההוא, מעלה בעיני דמעות.

באותה תקופה הייתי בוער, כמו כל מקורב בתחילת הדרך וכל מי שדיבר איתי מייד התעניין, לכן כמו שאספר, לא באמת יכולתי להישאר במקום בו גדלתי.

אגב, וידי דברים הוא גם אחד הדברים שאין לאלו שיש להם רבי 'חי', שזה דבר בלתי נתפס, שאתה יכול לספר כל אשר על ליבך, ולקבל הדרכה להמשך כפשוטו.

"אתה לא אותו אדם, השתנית!"

חזרתי לבית. הקהילה אליה אני שייך, לא יכלה לקבל את זה, אמנם רוב ככל האנשים עד היום הזה, ממשיכים לדבר איתי, ושמחים לפגוש אותי, אפילו האדמו"ר שאל עלי כמה פעמים את קרובי משפחתי, אך ההנהלה לא יכלה לקבל את זה, הייתי מדבר ומספר מה עבר עלי, ואנשים התעניינו, והם פחדו, אז הם 'שלחו' אותי.

ואכן בראש השנה שאחרי, עוד בשהותי באומן אמרתי לבני ביתי שאת תפילות יום כיפור אנחנו הולכים להתפלל בברסלב בביתר היכן שאני גר. אנשים מבוגרים שהכירו אותי עד אותו יום, באו אלי ואמרו לי 'השתנית, אתה לא אותו אדם', הם אמרו לי את זה עוד לפני שידעו שאני הולך ונעשה ברסלב. החיים השתנו.

מאז, הן במשפחתי והן במשפחה היותר רחוקה, בכל שמחה מבקשים ממני לשאת דברים, ובדרך כלל אני היחיד לשאת דברים, ואם

בתחילה הייתי אומר את הדיבורים של רבינו ומוהרנ"ת ללא הזכרת שמם, כמו שרבינו ציווה לעשות במקרה שהדברים לא יתקבלו בשם אומרם, הרי שבהמשך כמה מבני משפחתי ביקשו ממני להגיד היכן כתוב כל דבר כדי שיוכלו אח"כ לפתוח את הספרים בעצמם וללמוד מתוכם... הם צריכים אותי כדי שיהיה תוכן רוחני...

כל אחד מהם מנסה להראות לי שיש לו גם איזשהו קשר לברסלב באיזו שהיא צורה, האחד מספר לי שיש לו ספרים של ברסלב בבית, ויש כאלו שמסבירים לי שיש להם קרובי משפחה רחוקים חסידי ברסלב, פתאום זה הפך להיות מכובד, ורבים מהם מעידים את מה שידוע כל מקורב, שהרבה אנשים רוצים להתקרב לרבינו, אך הדקה הזאת של המחוסם החברתי היא המונעת מהם להתקרב למקור חיותם.

מי אמר שתיקון צריך להיות קשה?

שאל אותי אדם מבוגר, איך יכול להיות שתיקון הכללי שהוא כזה דבר קל מתקן כזה דבר חמור, שאלתי אותו 'בן כמה אתה', הוא ענה לי 'בן 68', שאלתי אותו 'ואמרת פעם תיקון הכללי', כמובן הוא השיב בשלילה, אמרתי לו 'תגיד לי, אתה קרוב לגיל 70 ועוד לא אמרת פעם אחת תיקון הכללי, הרי זה דבר כל כך קל??'

מלבד זאת, אני תמיד אומר לחברים שפוגשים אותי ומתחילים עם השאלות, קודם כל, כמו כל דבר שעשית לא בסדר, צריך לבקש סליחה, כך גם על דברים שבקדושה, צריך לחזור בתשובה. בנוסף, להגיד שהתיקון הכללי הוא דבר קל? מי אמר שתיקון צריך להיות קשה? האם כל דבר שמקלקלים וצריכים לתקן צריך להיות קשה? הרי בכל הספרי חסידות יש תיקונים לקדושה ע"י צדקה או ע"י עונג שבת, שזה ממש לא דברים 'קשים', האם דברים אלו לא מועילים כי נחשבים ל'קלים' מדי?

להכריז בקול גדול: 'אני רוצה לחיות!!!'

לסיום, אשמח לומר שני דברים לטובת כלל המתקרבים החדשים. הראשון הוא, שכל הזמן בדקתי את עצמי, האם אני פוגע במישהו בגלל ההתקרבות שלי, האם יש מישהו שזה יצר אצלו בעיה איתי, ולשמחתי הרבה, למרות שזה לא היה 'נח ונעים', אך בפועל המשכתי לקיים את ההלכה ואת רצון השם, כשאפילו אבי שיחיה הבין שאם אני ממשיך לשמור על הכל, ולא הפכתי ל'מוזר' כמו שחושבים רבים על ברסלב, וזה רק עוזר לי בעבודת השם, סימן שזה טוב בשבילי, עד כדי כך, שכהיום כשאני נוסע לאומן, הוא מתקשר אלי ומתעניין שהכל בסדר והכל הולך כשורה.

הדבר השני, קשור לכך שהופרדתי מהחסידות אליה השתייכתי. למרות שבחודאי כל אחד צריך לעשות את הדבר הזה בשלב הנכון ביותר בשבילו וביישוב הדעת, אך מי שיכול וכבר החליט שהוא חסיד ברסלב בגלוי, אני מאמין שכדאי לו להיתפס לגמרי ב'שק' של הרבי, ולא לפסוח על שני הסעיפים. הדבר גורם רק לבלבול, גם אצל הילדים, אבל בעיקר אצל האדם עצמו, בכל יום הוא שואל את עצמו, מי אני ומה אני רוצה? וחבל. 'פעם כך ופעם כך' תשובה של ימי החול? צריך להיות בתשובה של הצדיק!

התשובה צריכה להיות ברורה: אני רוצה לחיות, ובשביל זה אני צריך רבי חיי! יש לי מישהו בעולם!!! יש לי מעטפת מושלמת לחיים.

ה'צנוח הבנים

מותר לדבר עם ילדים על 'יום המיתה'?

שאלה: האם מותר לדבר עם ילדים על יום המיתה ועל כך שיום אחד נסתלק מהעולם?! מצד אחד זה חשוב ואפילו קריטי, אבל מצד שני זה יכול להכניס אותם לפחדים.

***

תשובה: כמדומה שהתשובה כבר מצויה בשאלה עצמה. אם הדבר חשוב הכרחי וקריטי אזי לא רק שמותר לדבר על כך אלא חובה לדבר על כך, השאלה היא אם כן לא אם מותר, אלא האם לדבר על כך, באופן שהדברים לא יגרמו לתופעות הלוואי של פחדים וכדומה.

לאמתו של דבר, החיים מחייבים לדבר ולהזהיר את ילדינו על סכנות עצומות שעליהם ללמוד ליהזר מהם, אנו מלמדים אותם להתרחק מאש או מלעבור בכביש סואן וכדומה, ואנו גם משתדלים לגרום להם לפחד מכך, לפעמים אף משתמשים בציורים חיים על מה שעלול לקרות למי שמסתכן בכך. מדוע אנחנו לא חוששים שהדבר יגרום לחרדות אצל הילד?! מכיון שזה הכרחי וקריטי, אנחנו יודעים שאם הוא לא יפחד הרי שחיי בסכנה חלילה, ועל כן זה ברור אצלנו שאת האזהרה הזאת עלינו לחקוק בלבם ויחד עם זאת ננסה בכל יכלתנו להעביר זאת בצורה שתביא את הילד לפתח זהירות ולא חרדה.

רבינו הקדוש אומר בבירור (בלקוטי מוהר"ן, ח"א נד-א): 'צריכים לשמור מאד את הזכרון שלא יפול לשכחה, בחינת מיתת הלב, ועיקר הזכרון הוא לזכור תמיד בעלמא דאתי', כלומר, מי שלא זוכר את הזכרון הזה הרי זה גורם אצלו מיתה רוחנית של איבר הלב שהנשמה תלויה בו, כך גם רבי נתן - אוהבן ולבן של ישראל - קובע נחרצות, מי שלא זוכר מהתכלית הרי הוא כבהמה, וכמובא בספר כוכבי אור (אנשי מוהר"ן אות יג): 'בעת ששלח להדפיס את ספרו לקוטי הלכות, ענה ואמר, מזה שאינו חושב על תכליתו האחרון מה יהיה בסופו כשיהיה שוכב על הארץ וכו', מזה אינו מדבר כלל, כי זה הוא דומה לבהמה ממש'. אין ספק שמי שמתחנך בלי ידיעה זו חסר ביסוד היסודות של בנין יהדותו.

השאלה היא רק איך להעביר זאת נכונה, ובדבר זה צריך להתיישב היטב אצל כל ילד באופן פרטי, יש כאלה המפתחים חרדות מכל צל, וכמובן אצלם צריכה צורת ההגשה להיות אחרת על אף שפנימיות הדברים חייבת להמסר, ויש כאלה שניתן לדבר עמם באופן ברור יותר,

וכדוגמת המסופר בחיי מוהר"ן (אות תצ"א) על רבינו הקדוש בעצמו: "תינוק אחד בן תשע שנים היה חולה קצת ושלחו אביו לרבינו זכרוננו לברכה, וסיפר עמו הרבה, ואמר לו מוסר נפלא, כי היו להתינוק פחדים גדולים, ואמר לו רבנו זכרוננו לברכה, מדוע תפחד עתה, זכור נא הפחד שיהיה לך בעת שיוליכוך להבית עלמין ותשאר שם לבדך, והכל יפרדו ממך ותהיה נשאר מונח בין המתים, הלא עכשו אתה מתיירא לצאת יחידי בלילה ומה תעשה אז, וכיוצא מזה דברים הרבה של מוסר, גם אמר לו, מי הוא זה שירצה להכות את עצמו בעצמו, כלומר, והלא כשאתה חוטא אתה מכווה את עצמך בידיים. כי סוף כל סוף תקבל ענשך הקשה והמר, ואיך לא תחוס על עצמך ואתה מכווה את עצמך בידיים ממש". ורבי נתן מסיים: "זה אנו רואין איך רבנו זכרוננו לברכה היה מסתכל אפילו על תינוק ורצה להכניס בו יראת שמים למען יתחיל להתחנך בעבודתו יתברך, וגם יזכרם בגדלותו, וכמו שכתוב חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנו". כמובן שאין כאן הוראה גורפת לכל אחד, ויש לשים לב האם הילד אכן מסוגל לקלוט את הדברים באופן ישיר כל כך.

אבל דבר אחד ברור, שאין צורך כל כך בהבלטת איום המות, כמו שצריך להבליט לקבוע ולחקוק היטב את הכנתנו לעולם שכולו טוב. אם אמנם פה ושם מובאים בספרי רבינו הקדוש ותלמידיו לשונות על ההפסד והכליון של הגוף בעת המות וכדוגמת הסיפור שהזכרנו ועוד, אולם באופן כללי עיקר הדגש הוא על חובת הזכרון בתכלית הנצחית המתוקה המאירה והמופלאה שתהא נחלת כל אחד בעולם הבא ועל חובת הזהירות שלא להמיר ולהחליף את הנצחי בחולף ושלא להטעות עצמנו בשקר הרקוב מול האמת שאוצרת בקרבה את כל הטוב והמתוק האפשרי.

רבינו הקדוש לא אמר שצריך לשמור את זכרון 'סוף העולם הזה' אלא את זכרון 'העולם הבא'! כל הפחדים נובעים מכך שהילד חש שמדברים ממשוהו מחריד שטומן בחובו רק כליון ואבדון, אבל כאשר מדובר על אושר שמחה ואור אין סוף שעתידיים לבוא אזי הדברים נתפסים אחרת לגמרי, ואת זה ודאי שחובה עלינו להעביר לילדינו בכל פה ולשון.

הבה נציץ לרגע בדברי רבי נתן (בלקוטי הלכות, ברכות הראיה

ה"ה) היאך הוא מתאר את הזכרון הזה של עולם הבא. לאחר שהוא מאריך על כך "שצריכים לשמור מאד מאד את הזכרון, דהיינו, לזכור היטב בכל יום בעלמא דאתי שלא ישכח מלבו את תכליתו הנצחי, כי עיקר האדם בא לעולם הזה בשביל הזכרון הזה כדי שידבק מחשבתו תמיד בעולם הבא, כי זה ידוע לכל שהעולם הזה הבל ריק, צל עובר וענן כלה, וכל ימיו כעס ומכאובות, ואין יתרון לאדם בכל עמלו, ולא בא האדם לזה העולם כי אם בשביל תכלית הנצחי של עולם הבא", הוא מסיים (שם אות כ') בביאור מהות שמחת חתונה, ומגלה שכל השמחה היא מפני שהחתונה מזכירה את העולם הבא כי מעמידים דורות שיזכרו בעולם הבא, וזכרון זה מעורר שמחה עצומה: "כי תיכף כשזוכרין בעולם הבא צריך כל אחד לשמוח בחלק נקודתו הטובה שיש בו מקדושת ישראל, כי נקודה דנקודה מקדושת ישראל שיש להפחות שבפחותים שבישראל, אין כל העולם כולו כדאי לסבול תוקף עוצם השמחה שיוכה לעתיד, כי אז יזכה כל מי שבשם ישראל מכונה לשובע שמחות, שתגדל השמחה כל כך שיהיה בה להשביע די והותר את כל אחד ואחד אפילו הקטן שבקטנים".

פלא והפלא, בעוד שאצל אחרים הזכרון הזה מעורר דכאון, הרי אצל רבי נתן זה ברור שהזכרון הזה מחייב לעורר תקוה שמחה חדוה וגיל גם לפחות שבפחותים, מכיון ששם המקום בו יזכה כל אחד לשכר מופלא על כל נקודה קטנה שהוא זכה לעשות בעולם הזה, זהו מהות הזכרון וכך הוא ניגש לזכרון הזה, וכך גם מבואר בלקוטי מוהר"ן שם (ח"א נ"ד) שרק על ידי שמחה וכלי זמר אפשר לזכור היטב בעולם הבא.

נכון, זה קריטי והכרחי מאד שכל ילד יגדל עם הזכרון הזה, אבל הזכרון האמיתי הוא שכבר מילדות נצייר לו בכל עת מצוא את גודל העונג והשמחה שיוכה לעולם הבא. עלינו כהורים מסורים מוטל החוב לחפש כל דרך להמעיט בחשיבות הנושאים העכשוויים החולפים ועוברים ולהגדיל את יקרת הנושאים החשובים הנצחיים והקיימים לעד.

כולנו מכירים את הנחמה שנאמרת מדי פעם לילד שנחבל או קיבל מכה או שהוא סובל מאיזה צער חולף 'עד החתונה זה יעבור', בכך אנו מנסים להרחיב את מוחו הצר שתפוס כל כולו בנעשה בהווה וחושב שכל העולם נחרב, ופותחים לו צוהר לעתיד הרחב, מה שמגמד ומקטין מאליו את עוצמת הסבל העתיד לחלוף מהרה. וכך עלינו לחנך באהבה ובמסירות לכל ערכי החיים, הן על הסיבות לשמחה והן על סיבות הצער,

לגמד ולהקטין את עוצמת ההתייחסות למה שקורה בהווה שיחלוף ביעף כחלום וכצל עובר, ולתת את החשיבות ואת כובד המשקל הנכון למה שאנחנו עתידיים לשמוח בו ולהשתעשע בו לנצח נצחים.

עלינו להגדיל בכל כוחנו את ה'טראסק' ואת העסק סביב כל זכייה של סור מרע ועשה טוב שהילד זכה, ולהדגיש לו שבכך הוא יזכה לעולם הבא לעונג שמחה וכבוד ויקר בלי גבול, עלינו לנסות בכל דרך אפשרית להעביר לילד שזה מה שמרגש אותנו בעומק נפשנו, מה שעתה נרשמו לו זכויות נצחיות שהוא כל כך ישמח ויתענג בהם, וכך גם להיפך להביע את הצער כשנכשל ח"ו, על מה שהפסיד מזכייה זו לעולם הבא הנצחי.

עלינו ללעוג בכל פה ולטעת בוז עמוק על השטות הנוראה לבלות את החיים לקנינים חולפים, לא להראות התפעלות על כך שמישהו רכש והשיג עושר ועונג אשר כחלום יעוף ובין לילה יאבד, ולעומת זאת, לייקר לכבד להעריך להחשיב ולפאר ולרומם את מי שהשכיל להתנשא מעל הבלי העולם הזה וזכה לקנות קנינים נצחיים, לפאר את חכמתו את עומק תבונתו ויופי בחירתו שהשכיל להשקיע במקום הנכון.

ועל אף שנדמה לנו שקצרה בינתו של הילד להבין זאת, אולם ככל חלקי החינוך, תנועות ההתפעלות של ההורים רושמים רושם עמוק בנפש הילד והם שיעמדו לו לעד להיות לו יסוד חזק לכל בנין החיים לבחור בטוב ולמאוס ברע.

רבי נתן פונה בכמה מקומות במכתביו אל בניו הקטנים וכותב להם בשפתם שיזכרו מהתכלית, בין השאר הוא כותב להם כך [בתרגום מאידיש]: "למען השם, השתדלו ללמוד ולהתפלל בכובד ראש למען ייטב לכם בעולם הזה ובעולם הבא, גם אתם כבר יכולים להבין בני אהובי שאין עוד תכלית מלבד ללמוד תורה ולהתפלל ולעשות מעשים טובים, השם יתברך יחזק לבבכם בזה" (מכתב רע"ט), או "בני אהובי, אני מבקש מכם כולכם למען השם התיישבו נכונה מהו התכלית בעולם הזה" (שם, מכתב שע"ד). הוא לא מהלך אימים עליהם בציורי מלאך המות המלא עיניים שעתידי לעמוד עליהם בחרבו השלופה, אבל הוא כן חוזר ומזכיר להם בנעימות את האחריות שעליהם לקחת לחטוף טוב ולהכין צידה שתחיה אותם לעד.

אלו הם יסודות החיים המתוקים בזה ובבא, שיתנו בסיס איתן להצלחת ילדינו לעד ולנצח.

ועל אף שנדמה לנו
שקצרה בינתו של
הילד להבין זאת,
אולם ככל חלקי
החינוך, תנועות
ההתפעלות של
ההורים רושמים
רושם עמוק בנפש
הילד והם שיעמדו
לו לעד להיות לו
יסוד חזק לכל בנין
החיים לבחור בטוב
ולמאוס ברע.

נקודת המוקד

הצצה להתפשטות אורו של הרבי במקומות חדשים ורחוקים מ. מנדליאך

גם בזה אנו משתדלים ללכת בין הטיפות, לפעול בחכמה, להטעים לעוד יהודים מנועם עצותיו של רבינו הקדוש.

פתח גן עדן

בשולי הדברים אני מוכרח להביע מעט מרחשי ליבי: מידי יום ביומו, החל מאשמורת הבוקר ועד השעה 8, מתקיים במערת המכפלה כולל של הרב קלוגר, בו לומדים רבים מאנ"ש. כמו כן סמוך לשקיעה מתקבצים ומתאספים יהודים רבים מהאזור.

אך בשאר שעות היממה, המערה כמעט ריקה מאדם! מי מדבר על ימות הקיץ בהם המערה שוממת שעות על גבי שעות.

מלבד התיירים הפוקדים את המקום, יש עוד שני כוללים של שלשה ארבעה אברכים בכל אחד, זהו. ניתן למנות על כפות הידיים את היהודים הבאים למקום בקביעות.

ביעני הדבר פלא. מקום קדוש זה, שער גן עדן, איך יתכן כי הוא אינו שוקק חיים בתורה ותפילה? המקור הראשון והעיקרי של קברי צדיקים הוא הרי מ'ויבוא עד חברון' - שהלך כלב להשתטח על קברי אבות.

ביומי דפגרא וכן בימי ערב ראש חודש או תעניות אכן קיימת התעוררות בציבור, והמערה מלאה באנשים. אך בימי השגרה שוררת העלמה גדולה על מערת המכפלה. ממש כדברי רבינו הקדוש בתורה י"ז - שלפעמים נתחשך ונתלבש בקדרות אור הצדיק - מקום מערת המכפלה.

בהקשר הזה כדאי לציין את המתואר בימי שמואל, כי אנשי שלומנו נסעו הראשונים למערת המכפלה לאחר שנים שלא דרכה בו כף רגל יהודי, ובזכותם נעשתה הדרך כבושה לרבים.

גם כיום הדרך אינה כבושה במידת הצורך. צריך לבוא ולחזק את המקום, בפרט כעת כשיש לאנ"ש מקום ופינה חמה בקברי האבות הקדושים. אם רק יהיה ביקוש, ניתן להקים קו תחבורה מביתר ומבית שמש עם אוטובוסים ממוגני ירי, יש לנו קשר טוב עם הנוגעים בדבר.

אם מעלת ההשתטחות בכל קברי הצדיקים גדולה היא עד מאוד. על אחת כמה וכמה הדברים אמורים על ההשתטחות במערת המכפלה, שהרי דרכו של רבינו הקדוש היא הדרך שדרכו בה אבותינו מעולם - אברהם יצחק ויעקב עליהם השלום.

המניעות

לצד כל ההצלחה הגדולה אני מוכרח לציין כי כל זה לא בא בקלות. המניעות לדבר גדול זה היו ועודן רבות מאוד.

מחשש לעינא בישא אני מנוע מלפרט כל מה שעבר עלינו, אציין זאת רק בקצרה.

כידוע, מי שנראה לעין כי הם המנהלים את 'מערת המכפלה', עינם צרה בכל דבר שבקדושה. הם רוצים שהמקום ישמש ח"ו כאתר תיירות, ולא כמקום קדוש לתורה ותפילה.

אנו משתדלים להתנהג איתם בדרכי שלום. אך לפני תקופה הם עירבו את המנהל האזרחי, והוא הוציא צו הריסה על הגג שבנינו ועל מדפי הספרים.

לא ידענו מה לעשות וכיצד לבטל את רוע הגזירה, אך משמים עזרו לנו. ב'מדרגה השביעית' קיים כולל מידי יום שישי, אותו מחזיק יהודי חשוב מבני ברק. אותו יהודי שינס מתניו ואף שחר על חשבוננו עורך דין מיוחד, עד שבסייעתא דשמיא הודיעו לנו ממש לאחרונה כי האיום הוסר.

גם בנוגע להפצת ספרי רבינו הקדוש היו לנו מניעות רבות. הקמנו בחנייה למטה דוכן ספרים, על מנת למכור ספרי רבינו ליהודים הרבים הבאים למערת המכפלה, ביניהם יהודים רבים מחו"ל. אך הנהלת המקום הורתה לפרק את הדוכן בתואנות שונות ומשונות.

הם אמרו לנו כי אנו פוגעים בסטטוס קוו ובאיזון השורר במקום... וכי אם לא נחדל לאלתר למכור את הספרים, הם יוציאו נגדנו צו הרחקה מהמערה!

קומנו ישיני מוכבר לסעדנו

הכנסת אורחים

בשלהי שנת תשפ"א, בעת שזכיתי לשהות ממושכות באומן יחד עם רבים מאנ"ש, גמלה בליבי ההחלטה כי אנו מוכרחים להקים כולל לאנ"ש במערת המכפלה. בהשגחה פרטית נפגשתי עם הנגיד הרב אליעזר שיינר, במהלך הפגישה הוא הבטיח לתמוך בכולל למשך שנה שלימה. הכולל נפתח מיד לאחר הימים נוראים, ולמדו בו שנים עשר אברכים. תקופה לאחר מכן עמד בראשות הכולל הרה"ח ר' משה בינשטוק. כיום הכולל כבר לא קיים, אך אנו בדעה וברצון לחדש את הכולל.

ב'מדרגה השביעית' מוגש לציבור הרחב קפה ועוגיות במשך כל שעות היום. יצוין כי אמנם קיימת פינת קפה בכניסה לשטח מערת המכפלה בשעות הבוקר, וכן יש כיבוד בחלק משעות היום למעלה במערה. אך בשעות האחרות היו מצבים שאף מים לשתיה לא היה. לנו היתה מטרה לתת תחושה טובה לכל יהודי המגיע למערת המכפלה, לגרום לכל אחד להרגיש ששמחים לקבל את פניו.

בנוסף לזה אנו מחלקים סעודות שבת בשפע לכל היהודים הנמצאים במקום. השאיפה שלנו היא ללכת בדרכו של אברהם אבינו. ניתן ליטול חלק במצוות הכנסת אורחים בטלפון: 0556760264.

לקראת שבת פרשת 'חיי שרה', בה אנו קוראים בתורה על התקומה שהייתה לשדה עפרון, קיימנו שיחה מרתקת עם הר"ר יהודה ברומברג שהכשיר וייסד ב'מדרגה השביעית' שבמערת המכפלה מקום ראוי לעבודת ה' לרווחת אנ"ש.

מקום שהתפללו בו אבותינו

במשך דורות רבים, לערך שבע מאות שנה (!) נאסר על היהודים להיכנס לתוך מערת המכפלה. הגישה הותרה רק עד המדרגה השביעית, שם היו יהודי חברון ויהודי כל ארץ הקודש מעתירים בתפילה. גם כיום, כאשר ניתנה לנו האפשרות להתקרב למקום קברם של אבותינו הקדושים, רבים ממשיכים לעמוד ולהתפלל דווקא במקום קדוש זה.

הרב ברומברג, המתגורר בחברון, משתף אותנו בפעילות הברוכה אותה הוא זוכה לנהל במקום זה:

מתוך רצון להקל על כל הבאים לפקוד את מערת המכפלה, וכן מתוך כוונה לייסד פינה חמה עבור אנשי שלומנו - הכשרנו לפני כארבע שנים את שטח המדרגה השביעית. במקום כבר היתה קיימת פרגולה, עליה בנינו תקרה יפה ואף התקנו מיזוג אוויר, כמו כן בנינו מדפים עבור ספרי רבינו. זכינו להפוך את המקום למקום תורה ותפילה.

מאז ועד עתה מתקיים מניין קבוע של אנשי שלומנו בבוקרו של יום שבת, לאחריו מוזמנים המשתתפים לקידושא רבא' עם סיפורי מעשיות כמנהג אנ"ש. בתקופה האחרונה התייסד אף מניין לתפילת ליל שבת.

בנוסף מתקיים מידי יום מניין לתפילת מנחה מעריב. לאחר תפילת מנחה נמסר שיעור ב'ליקוטי הלכות', אליו מצטרפים חסידי ברסלב, וכן רבים וטובים מהבאים לפקוד את קברי האבות הזוכים להתבשם מתורת רבינו הקדוש. יצוין כי זהו המניין היחיד לתפילת ערבית בזמן צאת הכוכבים. המניין המרכזי במערה למעלה מתקיים סמוך לתפילת מנחה.

הדוש ימינו

ילדים יקרים!

לא עבר זמן רב מאז שפלטנו התחלנו את "זמן חרף". כל אחד התחיל את הזמן בשאיפה להצליח בחידור, בין בלמוד התורה הקדושה, חמש, משניות וגמרא, ובין בחברים טובים שיאירו לנו פנים, ובאמת בימים הראשונים של החידור האוירה מלאה בהתחדשות. המעבר מההמלה והבלגן של החגים אל עבר השגרה הרגועה, אל הסדר יום הקבוע - נעמה לכל אחד, בהתחלה.

אך כשהזמן חולף, ועובר עוד יום ועוד שבוע, פתאום מרגישים לפעמים כמין אפרוריות. יום אחד המבחן לא מצליח הכי הכי, ויום שני מאבדים את המצב-רוח והחשק הנמרץ שלפנה אותנו בתחלת הזמן, נאבד אי שם...

רבנו הקדוש גלה לנו סוד נפלא כיצד נתן להתחדש בכל מצב, גם ביום חרפי גשום עם עננים אפרים, גם כשהרחוב מלא עם בץ ושלוליות. בכל עת יש דרך סודית כיצד נתן להתחדש מהתחלה ולהרגיש את אותה רעננות כמו שממש עכשו נולדנו מחדש! יש להדגיש שענין ההתחדשות אינו איזה תוספת ולוקסוס בעבודת ה'. רבנו מגלה שיש הבדל עצום בין מי שאזכה להתחדש וללמוד ולהתפלל ולעשות מצוות - בהתחדשות, לבין מי שעושה בדייק אותו דבר אך עם זקנה וישנוניות! ר' נתן מתבטא שכל הנפילות והירידות של כל האנשים שבעולם, הכל היה בגלל שנפלו בתחלה לזקנה, ורק אחר כך כתוצאה מן הזקנה נפלו לאן שנפלו.

מה הקשר בין זקנה לילדים צעירים? אלא כשילד מרגיש כאלו הוא כבר "זקן סוג", ילד, ואין לו סכוי להשתנות בשום אופן, לדגמא, ילד חושב לעצמו: "אני זקן סוג ילד שחולם בתפלה" נדמה לו שזה המציאות וזהו! אי אפשר לשנות את המציאות, או שיש ילדים שחושבים שהם בשום אופן לא מרגישים חשק בלמוד. ככה הם נולדו וככה הם הולכים להשאר כל ימי חייהם - זה נקרא ילד זקן!

מדוע כל כך חמור ונורא שילד יחשב כך? מה נחויץ כל כך בעבודת ההתחדשות? ואם זה כל כך דחוף - איך זוכים להתחדש? הרי לפעמים נדמה שאי אפשר להתחדש, המצב רוח וההרגשה אינם מניחים להתחדש בשום אופן? בכדי להבין את סוד ההתחדשות נפתח במשל מענין. וכה

נבין את העצה שרבנו מלמד אותנו כיצד כל אחד יכול לזכות להתחדש.

בעיר הביירה של הממלכה האדירה, נפרת תכונה מיוחדת, מכל עבר נראות עגלות מפארות ותומות לסוסים אפירים, כשפלים נוסעים אל עבר הארמון המרהיב המתפרס על פני קילומטרים רבים במרפז הביירה.

לא בכל יום מגיעים כל כך הרבה אורחים חשובים לעיר הביירה, סבה מיוחדת הביאה את העגלות המפארות יחד עם האורחים הנדירים אל העיר.

המלך הכריז שהוא עומד לקיים תחרות מיוחדת בין כל גבורי העולם, מי שינצח בתחרות, יזכה להתמנות לשר הצבא, בצבאו האדיר של המלך! המלך שלח שליחים לכל המדינות להכריז על המעמד, ולהזמין כל גבור שחושב שיש לו סכוי לנצח בתחרות. מכל העולם התחילו לנסע אנשים רבים, גבורים אדירים בעלי שם. הם הפליגו באניות, חצו ימים ואוקיינוסים, עד שהגיעו לעיר הביירה, מלאי צפיה לתחרות הגדולה.

היום הגדול הגיע, ובחצר הארמון הכנסו אחר כבוד כל הגבורים שחפצו להשתתף בתחרות, אלפי גבורים, ענקיים ובעלי זרועות פלדה, נכנסו בזה אחר זה, כל אחד היה בטוח שהוא - ולא אחר, הוא המנצח! השומרים הושיבו את כלם על כסאות מפארים מכסף וזהב. במרפז החצר עמדה במה גדולה עם כסא אחד ויחיד. בראש הכסא היו משבצים יהלומים ומרגליות, וכל הפסא היה עשוי מזהב יקר מעטר בעטורים נדירים. לאחר מספר דקות נשמעה צפירה, ופמלית המלך הגיעה ברב פאר והדר. משרתי המלך הושיבו את המלך על כסא המלכות. דממה שררה באויר. עיני כלם היו נשואות אל המלך האדיר. המלך פתח בנאומו ואמר: "אני שמח שהגענו ליום הגדול הזה. בכדי לנהל את הממלכה האדירה אני זקוק לאדם אמיץ, גבור, שאינו מפחד משום דבר, ולכן הזמנתי לכאן את כל הגבורים שבעולם, לראות מי הראוי לשמור את הממלכה כלה!"

לאחר שסיים המלך את דבריו הנרגשים, נכנס אל חצר הארמון שומר הסוסים, בלוי סוס ענק, סוס אביר, ונעמד בסמוך לבמה. המלך הכריז: "מי שיצליח לרכב על הסוס,

מהבימה ועד לשער הארמון, הוא יבחר!"

הגבורים הביטו זה על זה בפליאה. מה הגבורה הגדולה לרכב על סוס דרך קצרה כל כך? אך לאחר כמה דקות הם התחילו להבין... הגבור הראשון עלה על הסוס, והסוס - במקום לפתח בדיירה, פשוט התחיל להשתולל, זנק וקפץ, הרים את רגליו הקדמיות ו... הגבור התעופף לגבהים, וקבל חבטה רצינית מהשרקע הקשה...

הגבור השני לא נבהל כל כך, גם הוא עלה על הסוס, החזיק בו בכל כוחותיו, אך הסוס לא נרגע, הוא נתן זנוק עצום, קפץ ימינה ושמאלה, והגבור השני החליק גם הוא ושבר את רגלו השמאלית...

כך נסו הגבורים בזה אחר זה, אך כלם מצאו את עצמם לאחר זמן קצר חבולים וחיבטים, זה עם בעיטה בעינו, והשני עם רגל עקמה ויד שבורה.

לא עזרה להם גבורתם האדירה וזרועותיהם החסונות, שריריהם החזקים לא הצליחו להתגבר על הסוס המפרע והמשתולל.

לאחר שכל הגבורים נסו את כוחם ולא הצליחו, נשאר בצד אדם אחד, נמוך ורזה, חלש ושברירי. והוא בקש גם לנסות את הסוס. השומרים הביטו בו בזעזע ולעג. כל הגבורים התחילו לצחק בלפם: "וכי מה חושב האדם החלש הנמוך הזה? איך הוא יצליח במקום שאנחנו הגבורים נכשלונו?"

אך הלה התעקש, עלה על הסוס, וכצפוי, הסוס זנק והרוכב נפל וקבל חבטה חזקה ברגליו. אך האדם לא נשאר על האדמה יותר משניה. הוא מיד קפץ שוב על הסוס והמשיך לרכב עליו. הסוס התחיל לקפץ לימין ולשמאל, והרוכב שוב החליק ונחבט באפו בעצמה. דם התחיל לנטף, אך מיד הוא התרומם, עלה על הסוס והמשיך לרכב! הסוס פתח בדיירה, הרים את רגליו הקדמיות ושוב התעופף הרוכב וקבל נקע בידיו. אך לאחר שניות בודדות שוב התרומם בעקשנות ועלה על הסוס, כך חזר המחזה על עצמו עשרות פעמים, אך לבסוף הגיע הרוכב אל השער, לקול תרועת ההמונים.

המלך הושיט את השרביט אל הרוכב והכריז: "אתה זכית להבחר!" אך המלך שאל את הזוכה המאשר: "אמר נא לי, איך היה לך את הפוחות לנסות שוב ושוב לעלות על הסוס, והרי ראית שוב ושוב שאתה לא מצליח, ראית איך מאות גבורים התאשו והרימו ידים, ואלו אתה, הצלחת! מהו סוד הצלחתך שלך?"

הרוכב השיב בשקט אך בבטחה: "אדוני המלך! כשראיתי איך הסוס משתולל וקופץ לכל עבר וכלם נופלים ממנו, החלטתי שאני לא צריך להתעקש לא לפל מהסוס כלל, הבנתי שזה בלתי אפשרי, לכן החלטתי שלא אכפת לי מה שיקרה אתי, אקבל מכות פה ושם, אך על דבר אחד לא אוותר - לנסות שוב! כל הגבורים רצו להצליח להגיע בפעם אחת אל השער וכשלא הצליחו, הרימו ידים, אך אני מראש לא חשבתי שהכל יהיה חלק, אך החלטתי שלא יהיה אכפת לי בכלל מה שקורה בינתיים, העקר שאנסה עוד ועוד, וכה הצלחתי להגיע למקום הנכסף!"

התחדש

מאמר
"וכי מה הושב האדם החלש הנמוך הזה? איך הוא יצליח במקום שאנחנו הגבורים נכשלונו?"

ילדים יקרים!
כל אחד היה רוצה שהכל יצליח לו, הוא יבין את כל מה שהמלמד מסביר, הוא יתפלל בהתעוררות, ואף פעם לא יריב עם חברים. הכל יזרם לפי התכנית. אך באמת כל המטרה שהשם יתברך שלח אותנו לעולם הזה הוא בכדי שנתגבר מתוך הקשיים שהעולם הזה עושה לאדם.

אך כיצד נתן להתגבר על הקשיים? העצה על זה היא שלא יהיה אכפת לנו! מה הפוננה? הרי באמת אכפת לנו מאוד כשהיצר הרע מצליח להכשיל אותנו. אלא הפוננה שלא יכעס ויתאכזב כשלא מצליח להתפלל בכונה, פי זו היא הדרך, לנסות, לקבל מכה, ולנסות שוב. להתחיל עוד פעם ועוד פעם, וכה אפשר לחיות תמיד בהתחדשות. חלמתי בשמונה עשרה? אנסה מעכשו לכונן! כי אם ילד מוכן ללמוד רק בתנאי שהוא תמיד יבין - מיד - הכל, אזי אם פתאום לא יבין איזה משנה, הוא יתעייף וירם ידים, אבל אם יתנהג כמו הגבור במשל, שלא נבהל כשנפל מהסוס, אלא התחיל שוב ושוב, פי החליט שלא אכפת לו מה שקורה בין לבין, התפקיד שלו זה להתחיל שוב! מי שינהג כך בנדאי יצליח! רבנו אומר שעקר הגבורה היא בלב, לא בידים או ברגלים, מי שאינו פוחד מקשיים הוא מאמין שהשם בנדאי יעזר לו, הוא גבור אמתי!

וכך אפשר להתחדש גם ביום רגיל סתמי, גם אם בדייק ביום זה לא הצלחתי לקום בזמן או משהו אחר שלא הלה כראוי, אך אני מתחיל מחדש, זהו הכח של רבנו שזכה למה שזכה, על ידי שתמיד התחדש וכה זכו כל הצדיקים למדרגתם, וכה נזכה גם אנחנו, בכוחו של רבנו! (על פי הלכות תפלין ה)

ה"דור" הזבון של ה"קבצן"

האוצר הטמון!

ילדים יקרים!
עליכם למצוא 4 משפטים המתחילים באות מ', עליכם להתחיל מהאות מ' המרכזית ומשם להמשיך ל-4 כוונים, ימין ושמאל, למעלה ולמטה.

ו	ה	ר	ח	א	מ	ה	א	צ	ש	ה
ל	י	ש	ל	ד	ג	י	י	ל	א	ש
כ	נ	א	מ	א	ו	ה	ע	ל	ר	נ
ל	י	כ	כ	ל	ה	ש	ל	כ	ר	ה
פ	נ	מ	י	י	מ	י	ה	ח	א	ו
ב	א	נ	ת	ו	נ	נ	ש	ו	מ	י
ר	י	ל	פ	ת	ר	ה	ע	ש	ש	ל
כ	נ	ה	ו	נ	ק	מ	נ	ה	ל	ו
י	ו	א	ע	ק	נ	י	ס	נ		

כתבו את 4 המשפטים שמצאתם.

(רמז לתשובות: לדאג, לשמח, נס, אבר.)

בואו חשבון:

1. בדקה אחת אפשר ללמוד 200 מילים (כך אמר החפץ חיים). ילד שלומד תורה ששנים וחצי, כמה מילים אמר?
2. ילד שמתבודד כל יום 3 דקות, אם הוא מתבודד כל יום במשך שנתיים, כמה דקות הוא הרויח?
3. משה החליט לחלק 2156 ספרי ברסלב, ל-77 ילדים, כמה ספרים קבל כל ילד?
4. שאלת זכות. רבנו הסתלק בשנת תקע"א, רבי נתן הסתלק בגיל 65 בשנת תר"ה. בן כמה היה ר' נתן בפטירתו של רבנו?

מוסר נפשו על שמירת התורה והמצוות אף מיום נעשה הדבר קשה יותר יותר. בלבד של ר' משה התעוררו געגועים גדולים אל ארץ ישראל, הוא כתב מכתב לידידו ר' שמואל הורביץ שיתפלל בעדו שיזכה לבוא לארץ הקדושה אף דא עקא, כסף על הוצאות הנסיעה מנין? הרי עובד ה' במסירות נפש הוא, ונסיעה כזאת לו ולמשפחתו דורשת דמים מרבים. בעודו מהפך במחשבתו אודות הממון שעליו להשיג, נזכר כי מי שממון לאחרונה את כל הוצאות הנסיעה של גיסו וחברו, ר' הירש ליב ליפל ובניו ביתו לארץ ישראל עד הפרוטה האחרונה, היה עשיר ידוע. נחפז רבי משה בתקנה לביתו של אותו נדיב כשבקשתו שטוחה לפניו כי יתן את חלקו אף בהוצאות נסיעתו ארצה, אף העשיר, משום מה לא אבה לסייע לו בענין.

אף לא איש אמונה כר' משה יפל ברוחו. בפנים שאין בהם אפלו שמץ של אכזבה, השיב לו ר' משה: "נו, מן הסתם אינך ה"דור" שלי..." כאומר: כפי הנראה לא אתה הוא השליח משמים לבוא לעזרתי, ואם לא מכאן תצמח ישועתי - רוח והצלה יעמדו ממקום אחר.

ואכן כעבר זמן מה הצליח לאסוף סכום נכבד אשר יש בו בכדי לכסות את עלות הנסיעה הנכספת, אף העקר נותר עדין לפניו: השגת אשורי יציאה מרוסיה, באותם ימים טרופים שבין שתי מלחמות העולם כאשר אין יוצא ואין בא, להשיג אשור יציאה - היה חלום רחוק. השלטונות הקומוניסטים ראו בבקשת אשור כזה "בגידה במולדת" ולכן ענו על פי רב בשלילה. אך ר' משה אינו מתיאש, מתישב הוא וכותב מכתב לשלטונות וקב כתב: "היות ואבי השאיר לי צנאה לפני מותו. בה הוא צנה אותי שאעסק בקבצנות. ומכיון שברוסיה החק אוסר זאת (לחיות על חשבון אחרים...) על כן מבקש הוא לצאת מגבולות רוסיה".

בלב הולם ובתפלות מרבות צפה ר' משה לראות את ההתפתחויות, ואכן, לאחר זמן רב זכה הוא לקבל את האשורים הנכספים.

רבי משה מהר לארז מטלטליו, והפליג עם כל משפחתו לארץ ישראל. ובשנת תרצ"ד זכה לדרוך על אדמת הקדש, ובכך הציל את נפשו ונפש בני ביתו מהשוואה האיומה. הוא השתקע בעיר הקדש בירושלים והמשיך לעבד את בוראו כמשאת נפשו.

שמעו של הצער משה גלידמאן - בחור ברסלב נלהב, נודע למרחקים, גם אל העיר טעפליק הגיע שמעו של החור המפלא שהגיע מפולין להסתפח אל נחלת אנשי הצדיק. בטעפליק דר באותה העת החסיד רבי אהרן קיבליטשער זצ"ל, אשר התפרסם בשמחתו התמידית, בהתבודדותו המפלאה, ובטיוב לבו.

ר' אהרן החליט לקחת את הצער משה גלידמאן לחתן. חתנתו של רבי משה התקיימה בעיר טעפליק, באותה העת היה חותנו רבי אהרן חלוש מאוד עקב חליו ונבצר ממנו להשתתף בשמחת נשואי בתו. על כן נערכה החפה ליד חלון חדרו. זמן רב לא ידעה טעפליק שמחה שכזו. שבה נטלו חלק ידידיו של ר' משה מפולין אשר היו בקיאים היטב באמנות זו של שמחת חתן וכלה. ובפרט כאשר מדובר באחד מבני חבורתם הקדושה. שעות ארוכות נמשכו הרקודים הנלהבים.

לאחר חתנתו עוסק היה ר' משה בעבודת ה' במסירות נפש, כפי שמתאר זאת ר' שמואל הורביץ בספרו ימי שמואל: "כתה שלישית הם ההולכים על ציון רבנו הקדוש בחצות, כמו רבי משה מטשענסטחוב... וישנים בקלויז ועומדים במסירות נפש עצום כל לילה בחצות ממש, והולכים למקוה - יהיה קר איה שיהיה - והולכים לציון הקדוש ועורכים שם תקון חצות ועבודת השם בבכינות ועבודה עד הבקר, ומתפללים ותיקין בקלויז, ובאים עוד פעם על הציון הקדוש... חלפו מספר שנים, ומלכות הרשע הבולשביקית הכריזה מלחמת חרמה נגד היהדות. רבי משה

סיפור

בפנים שאין בהם אפלו שמץ של אכזבה, השיב לו ר' משה: "נו, מן הסתם אינך ה"דור" שלי..."

את התוצאה הסופית יש לשלח בכתב ברוך וקריא עד לתאריך ט"ו כסליו הבעל"ט בלבד, לפקס המערכת: 077-318-37-02 או להקליט את התשובות בקול ברוך בטלפון המערכת: 02-539-63-63 בשלוחה 7 בלבד, יש לציין באופן ברור שם וכתבת מגורים וטלפון בין הפותרים נכונה יגרל זכוי של 50 ש"ח ברשת חנייות ספרי "אור החיים"!

סוקו של זביב

תקציר מפרק קודם: ר' אבא יוצא לדרך אל הרבי ומחמת מזג האוויר הוא לא מוצא שום עגלון שיסכים לקחת אותו אל הרבי לראש השנה, רק עגלון אחד מסכים לקחת אותו תמורת סכום עתק

זביב איבס
עגלון

באיך כה"ס

מה אעלה עכשיו
לא עניתי למהרר אלא
אעגלון נטוי.
לא תהיה ביימה
שהבתי ייקר אמר
שהגדע שקני
קדני.

עבד ה' עזיזי דיליך

בה
הפקנתי!!!

מה תקו
בעבדי נסעה
קבולקב?
17
זבזב

בסוד
בי נצי

והאנא מהברא הקסעה...
ואט לא נחרה ביימה
נקלתי למנאט הקדע
שקנתי קדני.

האנא סודי
לא נסודי קדני

המלך השני